



UNDERLAG OCH FÖRDJUPNING PROGRAM FÖR MEDICINAREBERGET OCH SAHLGRENSKA

SAMRÅDSHANDLING, AUGUSTI 2013

DIARIENUMMER: 0361/12



Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Medverkande

Maria Lejon, stadsbyggnadskontoret

Maria Lissvall, stadsbyggnadskontoret

Inger Bergström, stadsbyggnadskontoret

Malin Häggdahl, stadsbyggnadskontoret

Hans Ander, stadsbyggnadskontoret

Lars Johansson, fastighetskontoret

Emma Eliasson, fastighetskontoret

Magnus Ståhl, trafikkontoret

Henrik Rönqvist, trafikkontoret

Projektgrupp

Representanter från stadsbyggnadskontoret, fastighetskontoret, trafikkontoret, stadsdelsförvaltningarna Centrum och Majorna-Linné, samt fastighetsägarna Akademiska Hus, Västfastigheter, Higab, Göteborgs Universitetet, INOBI (konsultföretag anlitat av fastighetsägare och aktörer inom området) SveaNor och Semrén & Månsson (konsultföretag anlitat av SveaNor).

Foton och kartor

Göteborgs stad om inget annat anges.

Kontaktpersoner

Maria Lejon, Planhandläggare, stadsbyggnadskontoret

E-post: maria.lejon@sbk.goteborg.se

Tel: 031-368 18 49

Maria Lissvall, Biträdande planhandläggare, stadsbyggnadskontoret

E-post: maria.lissvall@sbk.goteborg.se

Tel: 031-368 17 63

INNEHÅLL

INLEDNING	4
Bakgrund	5
Vision	5
Metod	6
Programområdet i staden	7
Området idag	8
Utvecklingsintressen	11
TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN	12
Mål- och inriktningsdokument	13
Budget 2013	13
Översiktsplan	14
Göteborgs Stads Parkeringspolicy	15
Stadsbyggnadskvaliteter Göteborg	16
Strategiska dokument	16
Göteborg Stads miljöprogram	17
Detaljplaner och övrig planering	17
Markägoförhållanden	19
TEMATISKA BESKRIVNINGAR	20
Kulturmiljö	20
Landskapet	26
Naturvärden	31
Rörelser	34
Det lokala livet	41
Hälsa och säkerhet	45
DISKUSSION OCH ANALYS	48
Det övergripande	49
Parallella studier	49
Värde- och intressekarta	50-51
Programförslag	52
Programförslag -karta	56-57
KONSEKVENSBESKRIVNING	58
Hälsa och säkerhet	58
Naturmiljö	58
Landskap	59
Kulturmiljö	59
GENOMFÖRANDE	60
FORTSATT PLANARBETE	61

DEL 1 FÖRUTSÄTTNINGAR

DEL 2 UTREDNINGAR

DEL 3 FÖRSLAG

INLEDNING

BAKGRUND

Under 2011 inlämnades ett förslag till utvecklingsplan för området av Akademiska Hus tillsammans med Västfastigheter, Higab, Göteborgs Universitet, Sahlgrenska Science Park och Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Deras vision är en dynamisk verksamhetsorienterad mötesplats, en regional motor för utveckling inom Life-Science¹. Utvecklingsplanen vill staka ut de långsiktiga riktlinjerna för bebyggelseutvecklingen på Medicinareberget och randzonen mot Sahlgrenska sjukhuset bland annat genom att fysiskt koppla samman sjukhuset och berget.

Fastighetskontoret och trafikkontoret har, i mars 2013, begärt utredning för att bygga över Per Dubbsgatan med en exploatering för bland annat Life-Science. Förslaget, som utgår från en vision från SveaNor, innebär att gata och spårvagnsspår överdäckas vilket kan skapa ytor för bebyggelse.

Det har även inkommit förfrågningar om planläggning för bland annat studentbostäder inom området.

Stora delar av Medicinareberget saknar idag detaljplan. För att starta detaljplaner på Medicinareberget måste planeringsförutsättningarna för berget som helhet först studeras. Ett programarbete för Sahlgrenska och Medicinareberget avbröts 2006. Arbetet återupptogs 2012 sedan intressenternas vision inkommit till kontoret.

Inom programområdet finns det många verksamheter som förändras över tiden och ofta har snabba behov av att kunna expandera eller omorganisera. Därför behövs en planeringsprocess som innehåller kontinuitet i form av en grund, som anger riktning, samt flexibilitet så att behov och utmaningar kan hanteras snabbt och effektivt när de uppstår.

VISION

Programmet ska ligga till grund för att kunna uppnå de visioner som finns för området, ett område där:

- universitetet, sjukhuset och näringslivet kan integrera fysiskt och verksamhetsmässigt
- tydliga samband kan utvecklas mellan programområdet och övriga staden, med fungerande stråk, platser och ny bebyggelse
- gröna värden identifieras och förstärks och därmed bidrar till områdets struktur och ökar dess attraktivitet
- trafikökningen till följd av planförslaget hanteras med ökad kollektivtrafik och förbättrade gång- och cykelstråk
- huvudgatorna kan ingå i en mer stadsmässig miljö
- bärräffekten längs Per Dubbsgatan överbryggas
- ytor för behovet av förskolor kan tillgodoses vid en utbyggnad av bostäder

Ett område som:

- utvecklas till att bli unikt i sitt slag och som står stark i

¹ Med Life Science menas här en stor mängd vetenskapsområden och verksamheter med den gemensamma nämnaren att de handlar om kunskap för bättre liv och hälsa. Det kan handla om verksamheter inom vård, bioteknik, medicinteknik, biologi, livsmedel, bioenergi, industriell bioteknik med mera.

SYFTE

Programmets syfte är att ta fram övergripande förutsättningar, värden och strategier för utveckling av verksamheter och bostäder inom programområdet, vilka kan användas både på kort och på lång sikt.

INRIKTNING

- Koppla berg och dal
- Entré till berget
- Koppla området till Linné
- Blandad bebyggelse
- Stadsmässighet/Trygghet längs Ehrenströmsgatan/Guldhedsgatan
- Bevara koloniområden
- Verka för att biltrafiken inte ska öka

- konkurrens med liknande områden i Sverige
- ligger i framkant när det gäller sjukvård, forskning, miljö etc.
- har fungerande kommunikationer till, från och genom programområdet
- har ett blandat innehåll med verksamheter, utbildning, bostäder(studentbostäder och vanliga bostäder), handel, forskning
- har ett blandat innehåll av funktioner och verksamheter, t ex en publikdragande verksamhet/målpunkt, som bidrar till genomströmning av människor i området
- har en variation av spännande mötesplatser fördelat över hela området där människor rör sig
- känns tryggt under hela dygnet

METOD

Värdebaserad stadsutveckling

Arbetet med att ta fram programmet har inledningsvis inneburit att ett flertal utredningar har tagits fram för att lyfta fram vilka värden som finns i området. Kontoret har tillsammans med projektgruppen diskuterat vilka värden som ska skapas inom programområdet. Intressen för exploatering och utveckling av området har definierats. De olika värdena och intressena har lagts samman på en värde- och intressekarta, som då visar var motstående intressen finns och var avvägningar måste göras. Programförslaget baseras därmed på befintliga värden och värden som ska skapas. Programförslaget anger en generell struktur för befintliga samt tillkommande stråk, platser och bebyggelse, vilket möjliggör ett flexibelt innehåll som kan variera över tid efter hand som behov och förutsättningar förändras.

Läsanvisning

Programmet är uppdelat i tre avsnitt. Den inledande delen av rapporten beskriver området idag och arbetets förutsättningar. Den andra delen redovisar en sammanfattning av genomförda utredningar med kontorets kommentarer. Utredningarna lägger en grund för förståelsen av området på olika nivåer genom att beskriva karaktär och identitet inom programområdet och samband till omkringliggande stad. Varje avsnitt motsvarar ett lager på kartan med värden och intressen. Dessa lager finns med som miniatyrer vid sammanfattningen av varje utredning. I tredje delen summeras områdets kvaliteter och utmaningar. Med analysen som utgångspunkt har riktlinjer för utvecklingen av området tagits fram, dessa beskrivs i och tydliggörs på en programförslagskarta.

Projektgrupp

Projektgruppen har bestått av representanter från stadens förvaltningar (stadsbyggnadskontoret, fastighetskontoret, trafikkontoret, stadsdelsförvaltningen Centrum och Majorna-Linné) samt verksamhetsföreträdarna och fastighetsägarna. Projektgruppen har haft som mål att hitta en gemensam plattform för utvecklingen av programområdet.

Utredningar:

- Landskapsinventering (02 Landskap)
- Kulturmiljöunderlag (Göteborgs Stadsmuseum)

- Trafikutredningar (SWECO på uppdrag trafikkontoret)
- Grön resplan (Trivector, ej avslutad)
- Naturvärdesinventering inkl inventering av mindre hackspett (NORCONSULT)
- Konsekvensbeskrivning naturvärden (NORCONSULT)
- Översiktlig dagvattenutredning (Ramböll)
- Översiktlig bullerutredning (Stadsbyggnadskontoret)
- Partikelmätningar Guldhedsgatan (Miljöförvaltningen)
- SKA (social konsekvensanalys) workshop sammanställning

PROGRAMOMRÅDET I STADEN

Programområdet omfattar Medicinareberget med Konstepidemin och Campus Linné i norr och två koloniområden i öster samt delar av Guldhedsgatan och Ehrenströmsgatan. Vidare omfattar det Sahlgrenska sjukhuset samt fastigheten med Mikrobiologen.

Sahlgrenska Universitetssjukhuset och Medicinareberget ligger ca 2,5 km söder om city. I söder gränsar området till Botaniska trädgården och Änggårdssbergen. Gränsen i väster utgörs av Dag Hammarskjöldsleden. I öster är gränsen dragen mellan institutionerna i området och de angränsande bostäderna i Norra och Södra Guldheden.

Södra delen av programområdet är förhållandevis platt och tätbebyggt. Bebyggelsen inom Sahlgrenskas sjukhusområde kännetecknas av en mångfald av byggnadsvolymer och byggnadsstilar från 1800-tal och fram till nutid. Sjukhusområdet ger dock ett sammanhållet och entydigt intryck, främst genom att tegel är ett genomgående använt fasadmateriäl och att takmaterialet som regel är koppertak eller röda plåttak. Medicinareberget är betydligt mer kuperat och har på många ställen en besvärlig terräng. Liksom bebyggelsen inom Sahlgrenska karaktäriseras bebyggelsen på Medicinareberget av mångfald i byggnadsvolymer och byggnadsstilar. Förutom variationen i volymer och stilar, finns här många olika fasadmateriäl som tegel, plåt och puts i olika färger. Även takens utformning, materiälval och färger varierar stort.

I den norra delen, sammanhörande med innerstadsbebyggelsen vid Linnéplatsen, ligger Campus Linné, Konstepidemin och Psykologen. Konstepidemin och de andra kulturhistoriskt intressanta byggnaderna kontrasterar starkt mot den nyare 1970- och 1980-talsbebyggelsen i Annedal.

På en plan yta och längs en brant dalgång ned mot Annedal i den östra delen ligger två koloniområden; Änggårdskolonin i söder och Änggårdens Odla rförening i norr. Stugorna utgör en kontrast mot den storskaliga bebyggelsen på Medicinareberget och de höga flerbostadshusen från 1950-talet i Norra Guldheden.



OMRÅDET IDAG

Medicinareberget

Medicinareberget är centrum för medicinsk och biovetenskaplig forskning och undervisning vid Göteborgs universitet. Här finns universitetets hälsovetenskapliga fakultet - Sahlgrenska akademien - och delar av Naturvetenskapliga fakulteten. Ca 7000 studenter och 2000 anställda inom akademi och näringsliv har sin huvudsakliga arbetsplats på Medicinareberget. På området utbildas bl a biomedicinska analytiker, läkare, apotekare, sjuksköterskor, sjukgymnaster, logopeder, arbetsterapeuter, dietister, tandläkare, tandhygienister, tandtekniker, biologer och läkemedelskemister.



Medicinarelängan rymmer de prekliniska institutionerna. Den kliniska forskningen och undervisningen finns i huvudsak på de sjukhus som tillsammans utgör Sahlgrenska universitetssjukhuset (SU Sahlgrenska, SU Östra, SU Mölndal och SU Högsbo). Medicinarebergets institutioner var ursprungligen inrymda i de sex forskningshusen, längans högdelar. Längans låghusdelar rymmer huvudsakligen undervisningslokaler, och är gemensamma för Sahlgrenska Akademin och Naturvetenskapliga fakulteten. I anslutning till längan ligger Experimentell biomedicin (EBM).

Odontologen rymmer dels undervisnings- och forskningslokaler och dels mottagningar för Folkhälso- och tandvårds specialtandvård med omkring 700-800 patientbesök dagligen.

I den norra delen av Medicinareberget har Zoologiska institutionen sin egen byggnad. Där ligger också universitetets konferenscentrum Wallenberg, Arbets- och miljömedicinskt centrum samt nybyggda (2012) lokaler för Rättsmedicinalverket och Västra Götalandsregionens Registercentrum. Här finns även ett demonterbart parkeringsdäck.

I slutningen ned mot Annedalskyrkan på Medicinarebergets nordvästra del ligger Hälsovetarbacken, där Sahlgrenska Akademin institution för Vårdvetenskap och hälsa är inrymd. Granne till Hälsovetarbacken är Biotech Center med lokaler för huvudsakligen forskningsföretag. Lokaler för företag inom Life Science (Sahlgrenska Science Park) finns också i byggnader längs Per Dubbsgatan, mittemot sjukhuset. Här finns också ett äldreboende (Ånggårdsbacken).

Sahlgrenska sjukhuset

Sahlgrenska Universitetssjukhuset står för bassjukvård för Göteborgsregionens 700 000 invånare och regionsjukvård för Västsverige med 1,7 miljoner invånare. Inom cirka 25 specialiteter har Sahlgrenska spetskompetens och behandlar patienter från hela Sverige. Det gäller bland annat hjärt- och kärlsjukvård, rekonstruktiv kirurgi, barnsjukvård, vaccin, immunologi och reumatologi.



Sahlgrenska Universitetssjukhusets geografiska områden är Sahlgrenska sjukhuset, Mölndals sjukhus, Östra sjukhuset, Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus, Högsbo sjukhus och Lillhagsparken.

Sjukhuset ansvarar för klinisk utbildning ("arbetsplatsförlagd utbildning") av sjuksköterske-, läkar-, arbetsterapeut-, sjukgymnaststuderande med flera. Man har även ett nära samarbete med Sahlgrenska akademien och Göteborgs universitet. Många av sjukhusets medarbetare har kombinerade tjänster vid universitetet och vid sjukhuset.

Inom Sahlgrenska sjukhuset:

- 820 vårdplatser
- 7000 anställda
- 650 000 besökande per år
- Ca 50 000 patienter/år till akutvård varav ca 20 000 per ambulans.

UTVECKLINGSINTRESSEN

Medicinareberget och Sahlgrenska sjukhuset utgör tillsammans en av Sveriges starkaste kunskapsmiljöer inom Life Science. Här finns unika möjligheter att skapa integration mellan akademi, sjukvård, näringsliv och omgivande stadsmiljöer.

Kunskapsintensiva miljöer har fått en annan roll idag än vad de hade tidigare. Universiteten konkurrerar på en internationell arena om humankapital, forskningsresurser och ranking. På samma sätt konkurrerar även näringsliv och organisationer om kompetens och kapital. Här spelar den fysiska miljön en viktig roll. Målsättningen är dynamiska miljöer där innovationer föds och finner form igenom väl upparbetade kontakter i mötet mellan akademi, samhälle och näringsliv. Fysisk integration av forskning, utbildning och innovation bedöms som avgörande för att nå framgång.

Verksamhetsföreträdare och fastighetsägare inom programområdet önskar komplettera området med tydligare och mer funktionella kopplingar mellan sjukhuset i dalen och universitetet på berget, vilket de föreslår skulle kunna ske med en byggnad över Per Dubbsgatan. De vill skapa goda förutsättningar för en Life-Science-verksamhet, integrera berget i staden genom kopplingar till Linné, Guldhedsgatan och Chalmers, skapa en gemensam identitet, skapa plats för möten samt öppna och tillgängliggöra området för staden. Det finns behov av att komplettera verksamheterna med lokaler för universitetet och näringslivet, patient- och anhörlighotell, student- och forskarbostäder, kårhus med mera.

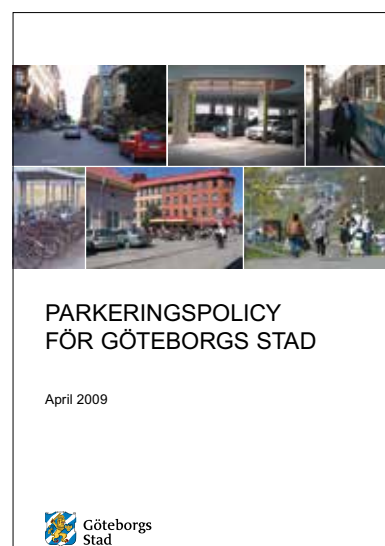
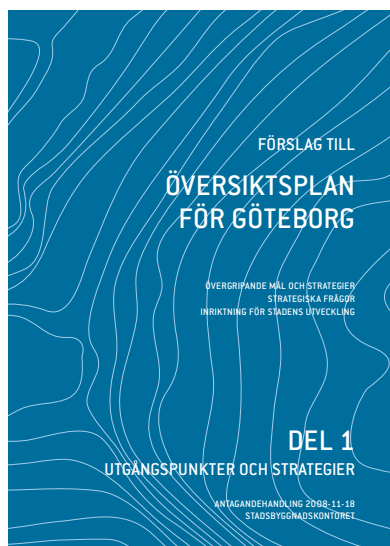
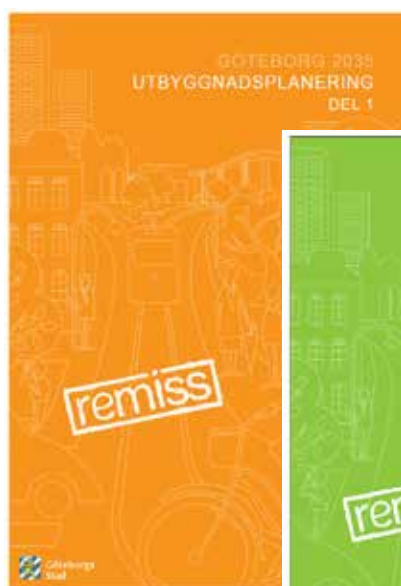
Fastighetskontoret och trafikkontoret har begärt utredning för området över Per Dubbsgatan. Som underlag finns en idé om överdäckning av Per Dubbsgatan i samband med en exploatering. Tanken är att binda samman området kring Sahlgrenska sjukhuset och Medicinareberget med byggnader för kreativa miljöer för forskning, vård, utbildning och näringslivsutveckling inom Life-Science i direkt närhet till Sahlgrenska sjukhuset. Underlaget redovisar en trafiklösning där kollektiv- och biltrafiken läggs i tunnlar under den nya bebyggelsen.

Idéerna och visionerna från de olika intressenterna går huvudsakligen att förena inom programområdet.

Det finns ett stort behov av bostäder i centrala och kollektivtrafikhäna lägen i Göteborg. Därutöver finns behov att utveckla Guldhedsgatan och Ehrenströmsgatan till stadsgator med trygga och attraktiva trottoarer.



TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN



MÅL- OCH INRIKTNINGSDOKUMENT

Byggnads-, fastighets- och trafiknämnden har utarbetat ett gemensamt mål och inriktningsdokumentet. Den gemensamma visionen är ett hållbart och solidariskt Göteborg. Detta ska ses i tre dimensioner – den ekologiska, den ekonomiska och den sociala. Dessa dimensioner är ömsesidigt beroende av varandra och ska beaktas i all stads- och trafikplanering. Sociala konsekvensanalyser av förslag ska utvecklas. Därtill ska även ett barnperspektiv prägla utvecklingen av staden och säkerställas i konsekvensanalyser av förslag. Alla göteborgares möjlighet till inflytande ska stärkas.

BUDGET 2013 FÖR GÖTEBORGS STAD

Utgångspunkten för budgeten är en nulägesanalys gjord utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna: den sociala, den ekologiska och den ekonomiska dimensionen.

Sociala dimensionen

Sociala analyser behövs i den övergripande planeringen och det är angeläget att börja bygga ihop staden så inga stadsdelar upplevs som satelliter.

Den fortsatta utbyggnaden av förskolan är central.

Ekologiska dimensionen

Fotgängare, cyklister och kollektivtrafikresenärer måste tydligare prioriteras och de behöver lyftas fram som moderna förebilder i klimat- och miljöarbetet. Den dåliga luften i centrala staden kommer att förbättras genom minskad biltrafik och ökade krav på fordonen. Bilen skapar barriärer och avstånd i staden genom leder, trafikaneläggningar och stora p-ytor.

För att få en attraktiv och levande stad behöver bostäder, grönytor och verksamheter ges mer plats medan ytorna för bilar komprimeras och effektiviseras.

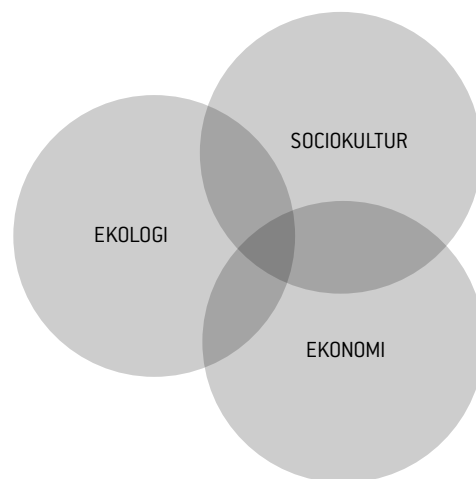
Gröna tak, ökad trädplantering och stadsnära odling kan bidra till en mer hållbar och modern stad.

Ekonomiska dimensionen

Göteborg har ett starkt varumärke, i Sverige och i världen, och det ska fortsatt stärkas.

Staden marknadsför tillsammans med Chalmers, Göteborgs universitet, Västra Götalandsregionen och Västsvenska Handelskammaren fem kluster som visar Västsveriges styrkor: hållbar stadsplanering, hållbara transportlösningar, grön kemi och biobaserade produkter, Life Science samt marin miljö och marin sektor. Satsningen görs i ett globalt perspektiv och företag inom områdena ska ges goda praktiska förutsättningar i staden.

Inflyttningen ger Göteborg möjligheter att förnyas och moderniseras samtidigt som staden behöver många nya bostäder. Utbyggnadstakten behöver ökas för att målet om 10 000 nya bostäder ska nås under mandatperioden. Fler nya studentbostäder och enkla tillfälliga bostäder måste prövas i alla delar av staden.



Hållbarhetens tre dimensioner ekologi, socio-kultur och ekonomi. För att uppnå hållbarhet krävs en balans mellan dessa kraftfält.

Mål och inriktning - ett urval

Skillnaderna i hälsa mellan olika socioekonomiska grupper och delar av Göteborg ska minska.

Barns fysiska miljö ska bli bättre.

Göteborg ska vara en föregångare i miljö- och stadsutveckling och en av världens mest progressiva städer i att åtgärda klimat- och miljöproblem.

Göteborg ska minska sin klimatpåverkan för att bli en klimatneutral stad.

Det hållbara resandet ska öka. Biltrafiken ska minska till förmån för kollektivtrafik, gång och cykel. För att göteborgarna ska välja kollektivtrafiken före bilen, så måste kollektivtrafiken vara attraktiv. Göteborg ska utvecklas till en cykelstad genom att bygga sammanhållna och gena gång- och cykelstråk med fasta förbindelser över älven, samt tydlig vägvisning och trafikinformation.

Bostad är en rättighet. Alla människor ska ha en bra bostad till rimlig kostnad och i en trygg bostadsmiljö. Staden ska bättre möta göteborgarnas bostadsbehov. Bostadsbristen ska bemötas genom ökat bostadsbyggande med inriktningen att bygga hyresrätter för den öppna marknaden.

En snabb, säker och effektiv process för etablering av bostäder är avgörande. Nya områden ska planeras på ett sätt som blandar handel, service och småskaligt näringsliv med bostäder.

Genom att bygga längs kollektivtrafikstråk där etablerad handel och service finns minskar behovet av bilresande och ny infrastruktur. Tillgängligheten ska vara god i alla områden.

Sociala konsekvensanalyser i planprocessen ska fortsätta utvecklas.

När staden blir tätare är det viktigt att grönområden finns nära bostäderna. Alla invånare ska ha promenadavstånd till en grön lunga, oavsett var man bor. Den biologiska mångfalden ska främjas.

Det behövs fler tillfälliga och spontana mötesplatser i Göteborg för att bidra till en livlig och rolig stad att leva i.

ÖVERSIKTSPLAN

Programområdet

I översiktsplanen redovisas programområdet som: Bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor, verksamhetsområde, Kolonistugeområde, utredningsområde för framtida kommunikation samt markreservat för kommunikation. Inom bebyggelseområde kan finnas bostäder, arbetsplatser, service, handel, mindre grönytor mm. En blandning av bostäder och icke störande verksamheter är önskvärd.

Bebyggelseområde

Förnyelse genom ombyggnad och nybyggnad ska i första hand ske inom områden som kan försörjas med god kollektivtrafik. Vid komplettering och nybyggnad ska tillgång till och kvaliteter i stadens grönområden beaktas liksom ytor för barns lek. Hänsyn ska tas till den befintliga bebyggelsens karaktär och kulturhistoriska innehåll. Särskild hänsyn måste tas då förändring sker i de delar av staden som är av riksintresse för kulturmiljövården.

Strategier

Fortsatt planering i Göteborg ska i första hand ske med inriktning mot komplettering av den byggda staden i kombination med byggande i strategiska punkter.

Översiktsplanen delar upp staden i olika typer av stad, områdesvisa inriktningar. Dessa är centrala staden, centrala förnyelseområden, mellanstaden, kustnära områden, ytterstaden, storindustri/ hamn/ logistik samt naturområden. Program för Medicinareberget och Salgrenska sträcker sig från centrala staden till mellanstaden.

Strategier för olika typer av områden i staden

Centrala staden - Innerstaden

- skapa god regional tillgänglighet
- eftersträva ett levande centrum med attraktiva stadsrum
- blanda i form och funktion
- öka bostadsinnehållet
- prioritera kollektivtrafik, gående och cyklande
- värna de kulturhistoriska värdena och ta hänsyn vid nybyggnad
- utveckla parkerna

Mellanstaden

- komplettera och blanda
- utveckla stadsdelens kvaliteter
- bygg i första hand på ianspråktagen mark
- bygg tätare kring bytespunkter och i kollektivtrafikstråk
- kraftsamla kring knutpunkter
- ta till vara värdefulla grönområden och stråk
- skapa goda möjligheter att gå och cykla

GÖTEBORGS STADS PARKERINGSPOLICY

Sedan oktober 2009 har Göteborgs stad en ny parkeringspolicy. Sammantaget har parkeringspolicyn som mål att medverka till att göra staden tillgänglig för alla och uppmuntra fler att välja kollektivtrafik eller cykel framför bilen.

För framtida planering pekas på en utveckling i balans där tre delar blir tongivande; God tillgänglighet, låg miljöpåverkan samt en attraktiv stadsmiljö. Genom en förbättrad tillgänglighet genom kollektivtrafik och cykel samtidigt som arbetspendling med bil görs mindre tillgängligt ökar den totala tillgängligheten i staden. Ett ökat resande med flera färdssätt premieras där bättre förutsättningar för kollektivtrafik, cykel och renare fordon lyfts fram. Stadsmiljön ska prioriteras framför bilparkering.

Policyn pekar på fem strategiskt viktiga åtgärdsområden för att nå parkeringspolicyns mål

- Effektivisera, lokalisera och prioritera utbudet
- Förädla Göteborgs stadsmiljö
- Främja ett ökat resande med kollektivtrafik och cykel
- Utveckla kedjan från översiktlig planering till avtal
- Bättre samplanering

STADSBYGGNADSKVALITETER GÖTEBORG

Stadsbyggnadskontoret har tagit fram inriktningsdokumentet stadsbyggnadskvaliteter, där riktlinjer för stadens utformning har formulerats utifrån ett antal teman. Relevant för programområdet är:

Stadens karaktär:

- Stadsplanera utifrån speciella karaktärer i Göteborgs olika stadsdelar.
- Ta vara på de historiska spåren från stadens olika epoker.
- Planera och bygg utifrån Göteborgs naturförutsättningar.
- Visa respekt för kulturhistoriskt intressanta byggnader och stadsmönster.

Vattnet och det gröna:

- Vatten och grönt ska användas som element i stadsbyggandet, likvärdiga med bebyggelse och transportytor.
- Ny bebyggelse ska planeras utifrån lokala ekologiska förutsättningar.
- Stadsplaneringen ska i de enskilda fallen uppmärksamma tillgången till natur, tillgängligheten till den och dess kvaliteter.
- Barnens behov av närbelägen natur ska tillgodoses.

STRATEGISKA DOKUMENT

Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret, Fastighetskontoret, Trafikkontoret och Park- och Naturförvaltningen har tagit fram förslag till tre strategiska dokument för stadsutvecklingen fram till år 2035. Utbyggnadsplanering, Grönplan och Trafikstrategi. Förslagen har varit ute på remiss under våren 2013.

Utbyggnadsplanering

Utbyggnadsplaneringen är en konkretisering av översiktsplanens inriktning för stadens utveckling: att komplettera den redan byggda staden i kombination med byggande i strategiska knutpunkter. Utbyggnadsplaneringen ska kunna användas som ett verktyg för att trygga stadens bostadsförsörjning, ge berörda förvaltningar underlag för prioriteringar samt tydligt visa hur staden ska utvecklas.

Översiktsplanen för Göteborg, som antogs 2009, är grunden för arbetet med utbyggnadsplaneringen, som framförallt har fokuserat på området som kallas mellanstaden. Utbyggnadsplaneringens tidshorisont är satt till 2035.

Delar av programområdet är utpekade som prioriterade områden för kraftsamling för förtätning och omvandling, bland annat stråket och området kring Guldhedsgatan.

Grönplan

Grönplanen syftar till att beskriva de gröna kvaliteter som finns i staden och vad som behöver utvecklas. I arbetet med grönplanen lyfts tre värden fram, vilka ska kunna erbjudas varje göteborgare. Dessa är grön oas, vila och mötesplats.

Strategier eller ledord för landskapet i Göteborg beskrivs i stadens

parkprogram som; karaktär, inom räckhåll, omhändertagande, ställa till förfogande, variation.

Trafikstrategi

Trafikstrategin ska vara vägledande för hur trafiksystemet och användandet av gaturummet i Göteborg ska utvecklas för att uppnå fastslagna mål och möta de utmaningar som staden står inför. Ett konsekvent genomförande av trafikstrategin bidrar till att ge Göteborgssamhället en högre ekonomisk aktivitet, mer attraktiva stadsmiljöer, ett enklare vardagsliv, mindre miljöpåverkan, en förbättrad folkhälsa samt en minskad utsatthet för störningar i energitillförseln. Trafikstrategin fokuserar på tre områden där rätt inriktning på planering och investeringar har störst betydelse för att Göteborg ska nå uppsatta mål för livskvalitet, konkurrenskraft och hållbar utveckling: resorna, stadsrummen och godstransporterna.

GÖTEBORG STADS MILJÖPROGRAM

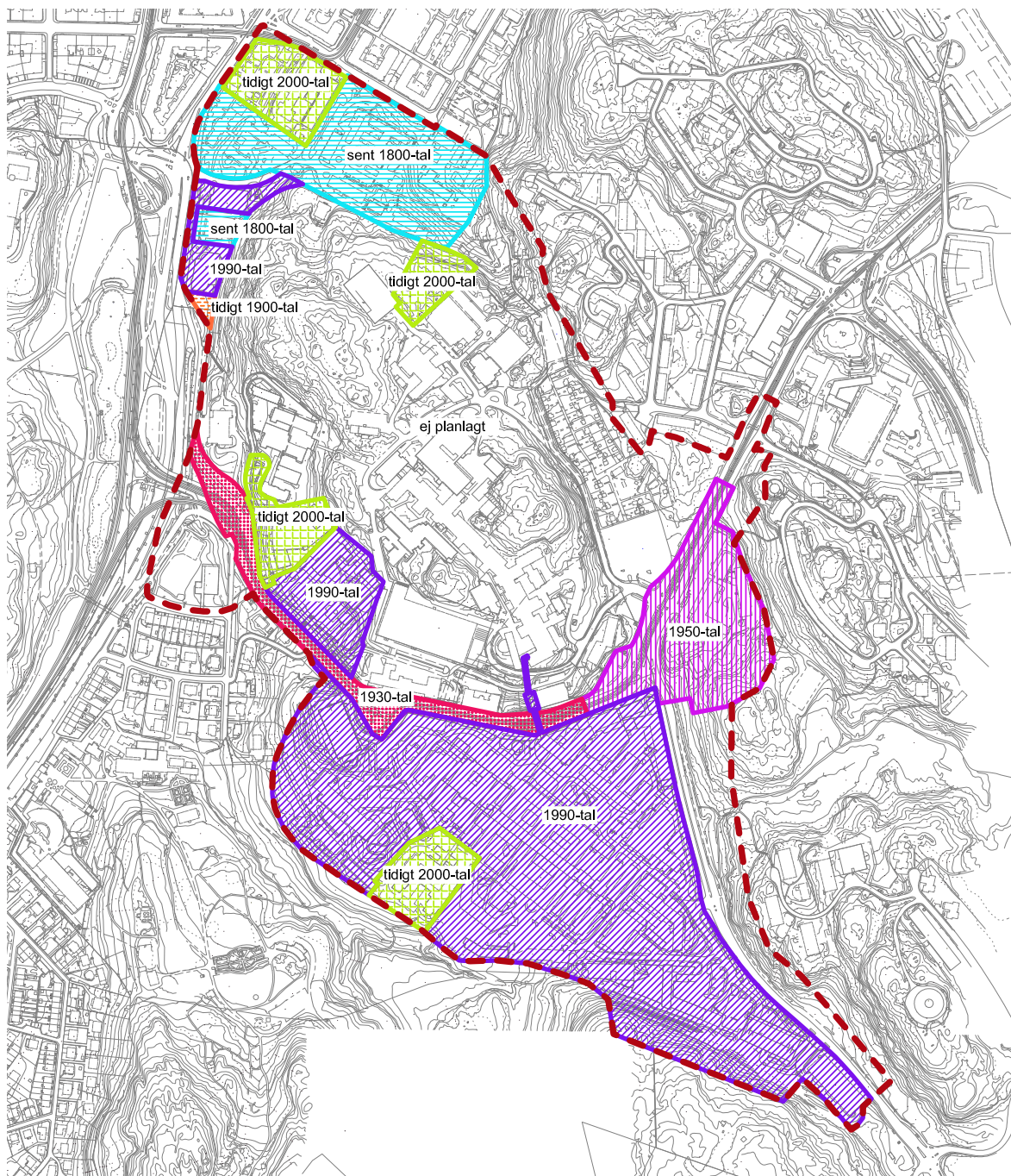
I Göteborg finns tydliga miljö kvalitetsmål som talar om vad vi ska nå. I Miljöprogrammet, som håller på att arbetas fram, pekas konkreta och genomförbara åtgärder ut. Åtgärderna är samlade i följande kapitel: minska klimatpåverkan, öka det hållbara resandet, öka resurshållningen, skapa en sundare livsmiljö, främja den biologiska mångfalden, främja tillgängliga och varierade parker och naturområden och Göteborg Stad går före. Miljöprogrammet har varit på remiss under hösten och vintern 2012-13. Ett nytt omarbetat förslag ska beslutas av kommunfullmäktige under hösten 2013.

DETALJPLANER OCH ÖVRIG PLANERING

Gällande planer

Stora delar av Medicinareberget är idag inte planlagt. I de norra delarna, finns ett flertal detaljplaner från sent 1800-tal och en nyare från 2005. Området för konstpedidemin ingår i en gammal stadsplan från 1872 som inte ger stöd för den användning som området har idag. Detta begränsar handlingsfriheten och bör ses över. I anslutning till Linnéplatsen finns några planer från 1990-talet inför uppförandet av kontorshus, men även ett par från tidigt 1900-tal. Längs med Per Dubbsgatan gjordes en plan på 1930-talet i syfte att bredda och rätta ut gatan och även möjliggöra dubbelriktad spårvagnstrafik fram till sjukhusets entré. I anslutning till Per Dubbsgatan i områdets västra del upprättades detaljplaner på 1990-tal och tidigt 2000-tal för ändamålen laboratorium, kontor och äldreboende.

På Sahlgrenska sjukhusområde finns en detaljplan från 1990-tal som omfattar i princip hela sjukhusområdet, med en del som är förnyad 2005. Den större övergripande detaljplanen gjordes flexibel för att kunna möta rationaliseringar och nybyggnationer inom en föränderlig verksamhet. Dock är ytan att expandera på begränsad, varför en översyn av delar av detaljplanen kan bli aktuell i framtiden. I programområdets östra del finns gällande planer från 1940-50-tal. Området närmast Guldhedsgatan, Mikrobiologen, är planlagt för allmänt ändmål, vilket är en användning som på sikt kan behöva ses över när verksamheter förändras. Öster om Ehrenströmsgatan är ytorna avsedd för allmän plats park.



Gällande planer

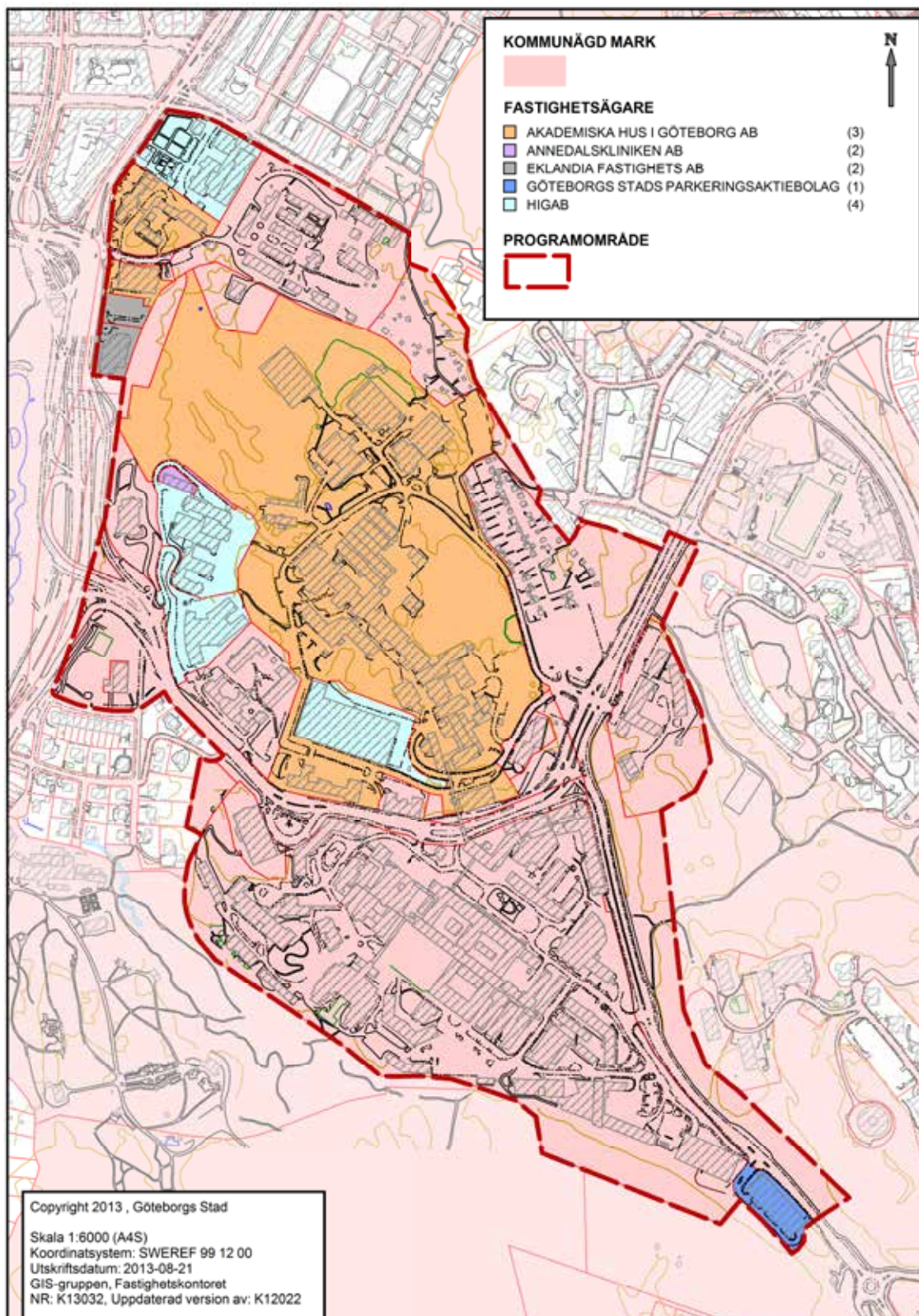
Planering i närområdet

Följande planer, från översiktliga strategier till mindre detaljplaner påverkar programområdet på olika sätt:

- Västlänken med station Korsvägen och station Haga
- Program för Norra Guldheden, med efterföljande detaljplaner: Guldhedstorget, bostäder
- Program för Södra Guldheden, med efterföljande detaljplaner: Bland annat Dr Allards gata/positive footprint housing och Dr Bel-frages gata, bostäder
- Planeringsförutsättningar Wavrinskys plats
- Dag Hammarskjöldsleden, omvandling till stadsboulevard

MARKÄGOFÖRHÅLLANDEN

De största delarna av Medicinareberget ägs av Akademiska hus. Områdena längs med Per Dubbsgatan och Dag Hammarskjöldsleden, koloniområdena och Konstepidemin ägs av kommunen. Likaså äger kommunen marken inom Sahlgrenska området som Västra Götalandsregionen, genom Västfastigheter, har tomträtt för. Ett par fastigheter inom området ägs av Higab.



TEMATISKA BESKRIVNINGAR

KULTURMILJÖ

Göteborgs stadsmuseum har utarbetat ett kulturmiljöunderlag till programarbetet för Sahlgrenska och Medicinareberget. Programområdet rymmer flera kulturhistoriskt intressanta områden och enskilda byggnader utpekade i *Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse* – stadens program för bevarande. Kulturmiljöunderlaget ska fungera som ett stöd i Stadsbyggnadskontorets arbete med programmet och i de kommande detaljplanerna. Underlaget ska säkerställa att kulturhistoriska värden inom området beaktas i vidare planering och bildar utgångspunkt i kommande utvecklingsdiskussioner.

KRONOLOGI

En stor del av bebyggelsen inom programområdet är ett social- och medicinhistoriskt kulturarv, och en exposé över institutionsarkitekturens utveckling från 1880-talet till idag. Här återspeglas välfärdssamhällets framväxt från slutet av 1800-talet fram till idag med spår som vittnar om bland annat urbanisering, planeringsideologier, medicinskt teknisk utveckling och sjukvårdspolitiska målsättningar genom tiderna.

Fram till 1920

Programområdet var före stadens expansion lantligt och naturskönt. Det fungerade i stora delar som obebyggd utmark till gården Änggården, som sedan 1600-talet lydde under Älvsborgs slott.

I 1875 års epidemistadga föreskrevs att alla städer måste ordna med särskilda sjukhus där personer som till exempel insjuknat i tyfus, difteri och kolera kunde isoleras från den övriga befolkningen. Epidemisjukhuset byggdes 1886 i gränsen mellan stad och land.

Under en period från 1880-talets mitt till och med 1910-talet anlades alla de stora vårdinstitutionerna i Änggården. Änggårdens kolonioråde bildades 1913, och delades upp i 105 lotter.

1920 - 1930

Fram till 1950-talet ansågs det självklart att arbetsgivaren skulle ordna med bostad åt de anställda, helst i nära anslutning till arbetsplatsen. I merparten av institutionerna inom programområdet är bostäderna integrerade inom de respektive enheterna.

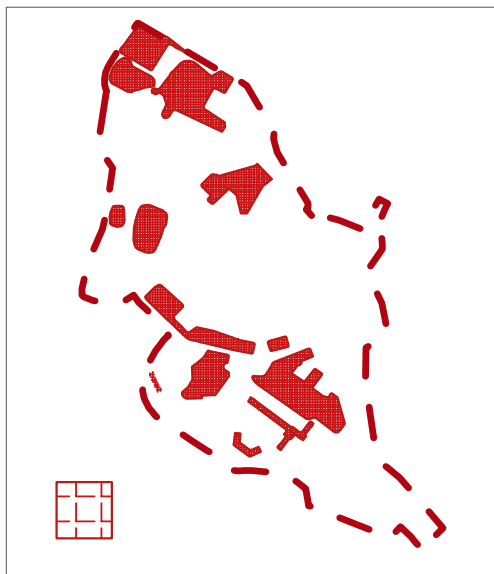
Ett flertal separata bostadshus för personal uppfördes på Sahlgrenskaområdet, bland annat 1920, 1936 och 1940, byggnader som finns kvar än idag.

1930 - 1940

Kring 1933 fattas beslut om en utbyggnadsplan och ett tiotal nya byggnader uppförs inom det som idag är Sahlgrenskas område, bland annat sjuksköterske- och elevhemmet, kvinnokliniken och jubileumskliniken. I norra delen av området anläggs en ögon- och öronklinik och ett bostadshus på så sätt att en entrégård skapas framför entrébyggnaden, idag Per Dubbshuset.

1945 invigs spårvägen som knyter samman Sahlgrenska sjukhuset med Landala.

1948 beslutades att en medicinsk högskola skulle inrättas i Göteborg, något som fick stora konsekvenser, inte minst i stadsbilden. Beslutet



1950- tal

Källa: Lantmäteristyrelsens arkiv.





Dag Hammarskjöldsleden byggs. Foto: Hjalmar Wijk, 1961.



Annedalskyrkan, avbildad någon gång under 1900-talets början.



Änggårdens koloni 1916.

innebar att vårdinsatserna skulle samsas med undervisning och forskning.

Medicinareberget bebyggdes med nya lokaler för högskolan. På Sahlgrenskaområdet genomfördes ett storskaligt utbyggnadsprogram som bland annat innefattade uppförandet av ett stort centralkomplex med en höghusdel.

1950 - 1960

Medicinarelängan stod klar 1960, och är en såväl tekniskt som arkitektoniskt väl sammanhållen 50-talsanläggning. Separat från institutionslängan, uppfördes ett medicinarebibliotek samtidigt med övriga byggnader.

Under 1950- och 60-talen reducerades det intilliggande koloniområdet på grund av anläggandet av Mikrobiologiska institutionen och infrastrukturförändringar.

År 1961 anläggs Dag Hammarskjölds väg från Linnéplatsen och söderut. I samband med detta förläggs Per Dubbsgatan till en bro över den nya leden.

Mot slutet av 1960-talet färdigställdes den tio år tidigare planerade institutionen för hygien samt zoologi.

Odontologiska institutionen från 1968 är ett exempel på byggnadsstyrelsens rationella tänkande i moduler och flexibilitet vid denna tid. Till skillnad från den tio år äldre medicinarelängan finns här inget försök till terränganpassning.

1970 - 1980

Kårhuset Lyktan uppfördes år 1979. Under 1980-talet tillkommer apoteket, operations och laboratoriebyggnaden i södra delen av området.

Idag

Under 1900-talets sista decennier läggs stora resurser på forskning och utveckling, och vården specialiseras ytterligare. För att kunna bedriva denna specialiserade verksamhet kompletteras sjukhusområdet kontinuerligt under perioden med både fristående byggnader och tillbyggnader, huvudsakligen söder om centralkomplexet och centralaxeln längs det så kallade Bruna stråket. I samband med detta rivs ett flertal äldre byggnader och äldre parkavsnitt försvinner.

Sammanbindande gångbroar uppförs för att koppla ihop Sahlgrenska och Medicinareberget, samt byggnader inom Sahlgrenskaområdet.

År 2004 byggs Biotech Center, en anläggning för företag inom life science-området, i sluttningen mellan Änggårdshemmet och Hälsovetarbacken.

KONSULTENS VÄRDERING INFÖR FORTSATT PLANERING

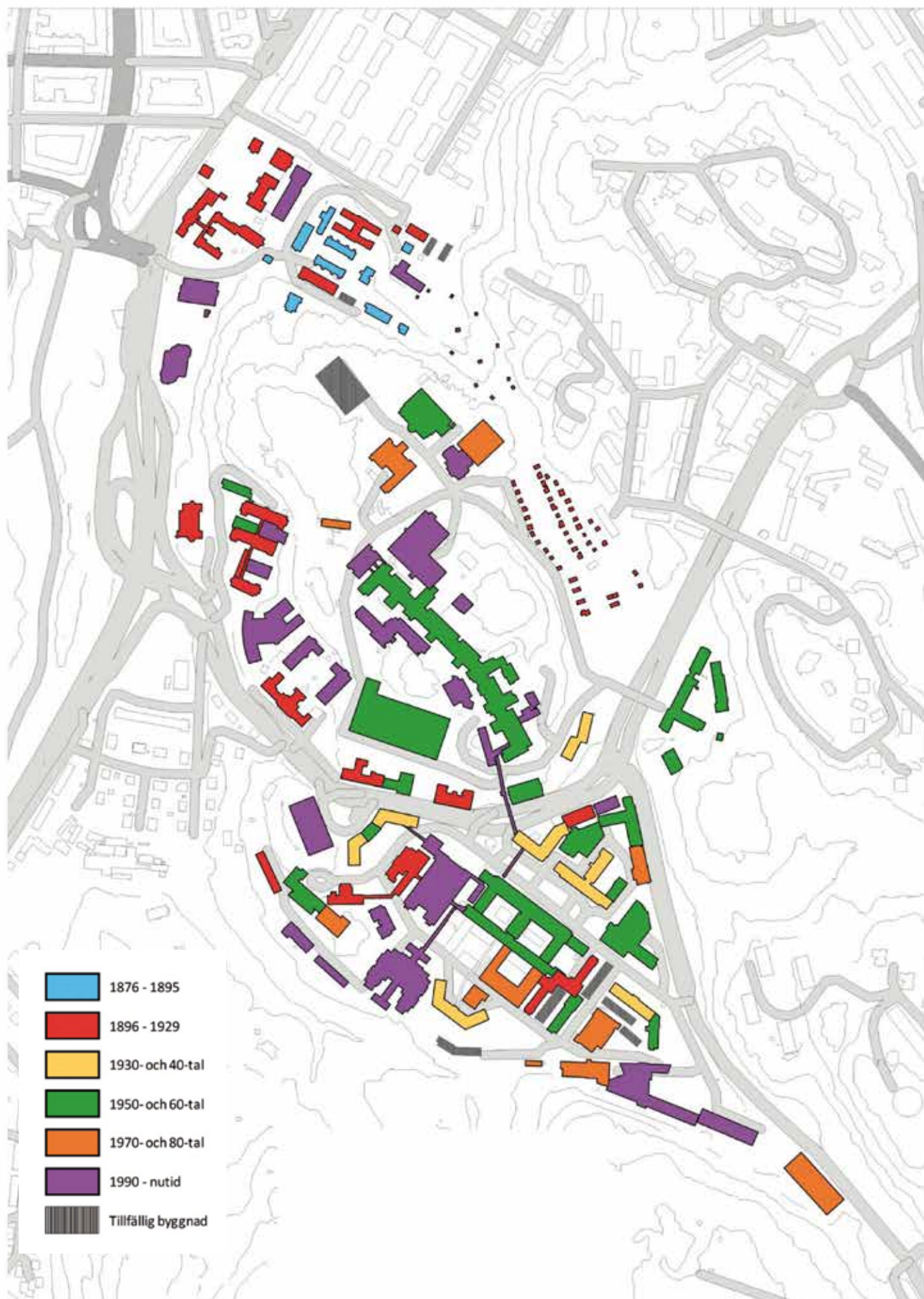
Sahlgrenska sjukhusområdet

Anläggningen har sedan starten vid sekelskiftet 1900 kontinuerligt utvidgats och anpassats till rådande behov och vårdideal. Den ständiga byggnadsverksamheten har resulterat i en komplex blandning av byggnader från olika tider, med olika volymer och uttryck. Den genomgående användningen av rött fasadtegel har en sammanhållande effekt.

Sjukhusmiljön är i sin helhet kulturhistoriskt värdefull. Byggnaderna visar på olika skeden i områdets utveckling och speglar arkitektoniska

Foto: Källa Göteborgs stadsmuseum

UTBYGGNADSKRONOLOGI





Före detta Vanförestalten/Änggårdens Yrkesskolor.



Blivande sjuksköterskor på Vanförestalten år 1923.



Lärare och en avgångsklass vid folkhögskoleseminariet omkring år 1880. Ur: "Folkhögskoleseminariet i Göteborg 1843-1956" av L. Gottfrid Sjöholm (1957).

Foto: Källa Göteborgs stadsmuseum

trender och vårdideal genom tiderna. Kontinuitetsvärdet är högt då vårdverksamhet bedrivits på platsen ända sedan år 1900.

De bevarade originalpaviljongerna och Per Dubbshuset är viktiga exponer för det sena 1800-talets arkitektoniska ideal och speglar synen på hur sjukvård skulle bedrivas och organiseras. De har fasader i rött tegel, tidstypisk mönstermurning och ursprungliga balkonger med smidesdetaljer.

För att områdets historiska läsbarhet ska kunna bestå anser museet det nödvändigt att byggnader från olika utbyggnadsfaser bevaras.

När platsen för Sahlgrenska sjukhuset valdes ansågs kontakten mellan sjukhuset och naturmiljön som en mycket viktig aspekt. Det är viktigt att säkerställa mötet mellan Botaniska trädgården och vårdanläggningen på ett bra sätt för framtiden.

Per Dubbsgatan

Området präglas av stora byggnadsverk med friliggande läge i branten längs Medicinarbergets västra sida. Merparten av dessa monumentalt utformade solitärer – före detta Vanförestalten, Änggårdensbacken och Hälsovetarbacken – är tidstypiska anläggningar i eklektisk stil från sekelskiftet 1900. De ingår som betydelsefulla delar i det sjukvårdsområde som etablerades i stadens södra utkant från 1880-talet till omkring 1910.

De äldre byggnadsverken i området har i stort sett bibehållit sin ursprungliga karaktär sedan sekelskiftet 1900. Tillsammans bildar de tre äldsta vårdanläggningarna en social- och medicinhistoriskt intressant kulturmiljö som speglar en tidig fas i uppbyggandet av välfärden.

Före detta yrkesskolan och Hälsovetarbacken utgör välbevarade anläggningar som idag står utan skydd i detaljplan. I det fortsatta planarbetet anser museet att antikvariska förundersökningar bör utreda och tydliggöra deras kulturhistoriska värden.

Konstepidemin m.m

Byggnaderna inom delområdet utgörs av friliggande byggnadskroppar med sinsemellan olika uttryck. De hålls samman av symmetri och ett formspråk där dekorativ mönstermurning och spel mellan framskjutna och tillbakadragna byggnadsdelar är vanligt förekommande inslag. Det fd epidemisjukhuset är en komplett och i våra dagar helt unik sjukhusmiljö, och utgör ett värdefullt medicinhistoriskt minnesmärke. Även det före detta folkhögskoleseminariets omsorgsfullt utformade byggnader bildar en välbevarad helhet med höga miljöskapande värden.

Det väl bibehållna före detta barnbördshuset har i hög utsträckning kvar det utseende det fick i samband med 1921 års tillbyggnad. En högväxt trädrad längs Konstepideminns väg ingår som en betydelsefull del i anläggningen.

Då de tre äldre anläggningarna inom området är kompletta helhetsmiljöer, är de sårbara för förändring inom respektive fastighet. Förtätning i gårdsrummen mellan husen bör alltså undvikas.

Såväl det före detta barnbördshuset som det före detta epidemisjukhuset utgör välbevarade anläggningar som idag står utan skydd i detaljplan. Deras värden anses behöva utredas närmre i framtida planarbete.

Medicinarebergets institutioner

Stora tillbyggnader och ombyggnader av Medicinarbergets olika institutioner har i viss mån förändrat anläggningens karaktär. Likväl har flera tillbyggnader som tillkommit på senare år utformats med den ursprungliga anläggningen som arkitektonisk utgångspunkt.

Utredningen menar att biomedicinska biblioteket kan anses som det kulturhistoriskt mest intressanta, då det redan diskuterats som en kandi-

dat för en eventuell byggnadsminnesförklaring.

Medicinarelängans byggnadskomposition är småskalig och funktionsuppdelad. Den interna förbindelselänken och skalan är väsentliga element i strukturen.

Änggårdskoloni & odlareförening

Stugorna i båda områdena har en varierad, individuell utformning, och kan sägas motsvara idealen om snickarglädje och trähusidyll.

Huvudentrén till Änggårdskolonin går över den befintliga parkeringsplatsen mellan koloniområdena. Anslutningen från Guldhedsgatan är en öppen yta som ger koloniområdet en bred entré och samtidigt en viktig siktlinje över området och bort mot höjderna och Wallenbergs-salen och Lyktan.

Änggårdskolonin och odlareföreningen är en grön oas i bra samspel med omgivningen. Viktiga element i området är den branta stigen, dals-änkan, gemensamhetsanläggningen och det omgivande staketet i järn.

KONTORETS KOMMENTARER

I kommande arbete med detaljplaner och bygglov inom programområdet bör de utpekade delarna för fördjupning studeras mer ingående och ytterligare avvägningar kan komma att behöva göras. I de fall där avvägning görs att byggnader inte kan bevaras utan måste lämna plats för en vidareutveckling av staden och verksamheterna, bör en dokumentation av de kulturhistoriska värdena göras innan rivning.



I början av 1900-talet var Barnsjukhuset i Göteborg ett av de största och modernaste barnsjukhusen i Europa.

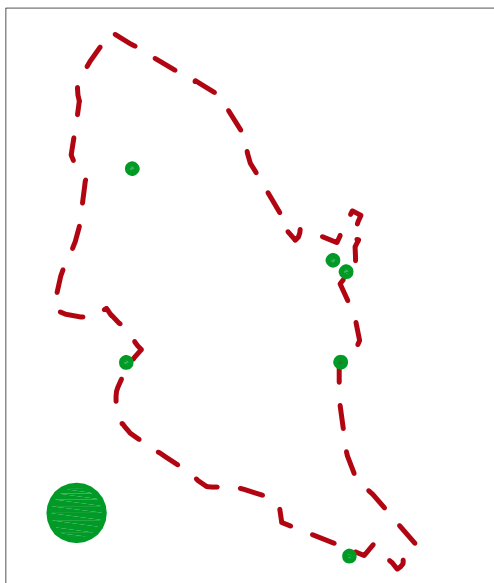


Uppförandet av centralkomplexet på Sahlgrenska pågick under flera års tid. Foto: Hjalmar Wijk, 1956.



Sahlgrenska sjukhuset sett från ovan från år 1962. I bildens övre del syns den nyss färdigställda Medicinarelängan. Källa: Västarvet.

Foto: Källa Göteborgs stadsmuseum



LANDSKAPET

Konsultföretaget 02 landskap har tagit fram en landskapsanalys för programområdet i syfte att lyfta fram områdets karaktär samt strukturerande och orienterande element. Därefter har de tagit fram ett förslag till övergripande grönstruktur som grundar sig i analysen.

TOPOGRAFI OCH GRÖNSTRUKTUR

Området ligger i ett landskap, som utgörs av bergåsar med lerslätter i dalgångarna, ett så kallat spricklandskap som präglar hela Göteborgs-regionen. Det är en karaktäristisk topografisk situation där nivåskillnaderna varierar stort och där bergen saknar eller bara har ett tunt jordlager. Området sträcker sig över och mellan de fyra bergen Änggårdsskogen, Medicinareberget, Norra och Södra Guldhedsberget. Området uppfattas som mycket grönt, men tillgängligheten till det gröna är begränsad bland annat på grund av den kuperade terrängen. Höjderna varierar inom området mellan +27 och +91 (höjdsystem GH88).

Området ligger i mellanstaden, på gränsen till den centrala staden. Dock är tätheten i grönskan högre närmare centrum där de obebyggda delarna av programområdet främst finns.

Bebyggelsen i landskapet

Det finns inom området inget tydligt gemensamt förhållningssätt i hur bebyggelsen ligger i till landskapet. 02 landskap har identifierat fyra sorters typologier som finns representerade i området; sida vid sida, på toppen, på kanten och i dalen. En stor del av bebyggelsen ligger sida vid sida med berget. Ibland har berget sprängts undan och ibland finns den naturliga sektionen kvar. En relativt liten del av bebyggelsen återfinns på toppen av höjderna, dock har man bebyggt områdena direkt nedanför, i kanten eller i slänten. I dalsänkorna breder en stor del av bebyggelsen ut sig så som Sahlgrenska sjukhusområdet och koloniområdena.



I DALEN



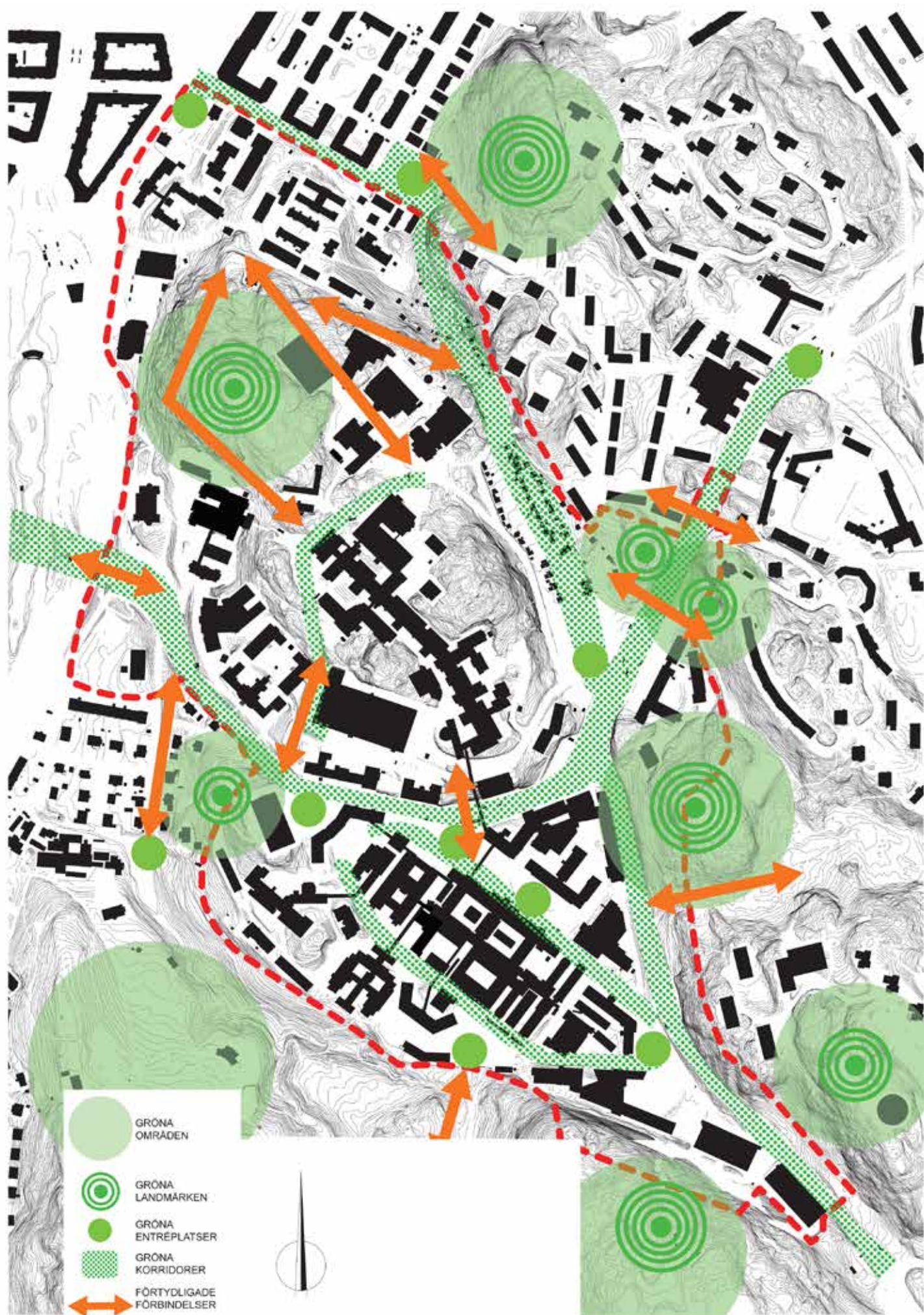
PÅ TOPPEN



PÅ KANTEN



SIDA VID SIDA



Befintlig grönstruktur

Den norra delen av programområdet uppfattas som mycket grönt. Den befintliga grönstrukturen har stor potential och ger identitet till området. Många av grönområdena är i första hand visuellt tillgängliga och har en viss begränsning i den fysiska tillgängligheten på grund av topografin. Den befintliga grönstrukturen har av 02landskap delats in i sex olika kategorier; natur, park, odling, alléer och restytor.

LANDSKAPSANALYS

Entréer

Det finns fyra tydliga entréer till området. Av naturliga skäl ligger dessa i sprickdalslandskapets dalsänkor och huvudstråken följer sprickornas riktning. Entréerna är tydligt markerade och karaktäristiska i sin topografiska placering, d.v.s. i dalsänkan. Bägge sidor av respektive entré markeras med en naturlig höjdrygg bestående av mer eller mindre tuk-tad natur.

Landskapsstrukturer

I en analys av landskapet med dess bebyggelse, infrastruktur, topografi och vegetation m.m. återkommer vissa tydliga element och karaktärer. 02landskap har delat in de mest framträdande elementen i fem typer, de gröna landmärkena, de byggda landmärkena, landskapsuddarna, de gröna väggarna och landskapsrummen.

De gröna landmärkena stärker orienterbarheten inom området, men fungerar också som orienteringspunkter från omgivande områden. Som komplement till dessa finns de byggda landmärkena som består av en eller flera byggnader i grupp. De är ofta placerade på en höjd eller i kanten av höjden, väl synliga inom området, men även på håll. Landskapsuddarna är vegetationsytor som blivit "kvar" när man bebyggt kanterna av höjderna. Dessa ger karaktär till gaturummet, speciellt vid Per Dubbsgatan. De fungerar även som stöd för orienterbarheten i området och stärker upplevelsen av gaturummet. De gröna väggarna är ridåer av skogs- och brynvegetation i större partier. Dessa bildar kanterna i området, såsom vid Botaniska Trädgården, Guldhedsbergets fot och som en kant, om dock uppbruten, runt Medicinareberget. De gröna väggarna gynnar den biologiska mångfalden och ger en tydlig ram till landskapsrummen. De övergripande landskapsrummen i området markeras av väggar bestående av tre höjder och av Sahlgrenskas bebyggelse i söder. Landskapsrummet följer landskapets sprickor och förtydligar tillsammans med de gröna landmärkena områdets geologiska ursprung.



Hinder

Området är väldigt kuperat och därmed uppstår flera typer av fysiska hinder som även i vissa fall blir visuella. Naturliga hinder är branta slänter, bergsskärningar, naturliga bergsväggar, och byggda nivåjusterare i form av murar. Utöver dessa finns det andra typer av hinder i området så som trafikbarriärer och långa slutna fasader som styr och begränsar rörelserna till vissa stråk. Alla hinder sammantaget gör att den fria rörelsen och valmöjligheterna inom området är begränsade. Speciellt gäller det för Medicinareberget där topografin gör det omöjligt att röra sig fritt. Här finns istället ett begränsat antal angränsningspunkter för både bil-, cykel- och gångtrafikanter. Rörelsen för gångtrafikanter är bland annat styrd till ett antal trapplöp vilka också kan uppfattas som hinder.

En annan typ av hinder är de två entréerna till Botaniska Trädgården direkt från Sahlgrenska sjukhusområde exempel på. De är dåligt annonserade för allmänheten och visuellt otillgängliga i sin bristande utformning som offentliga entréer. Botaniska trädgården är en stor tillgång för Sahlgrenska sjukhusområde och Medicinareberget idag, men skulle kunna tillföra området och övriga staden mycket mer genom tydliga kopplingar och entréer som annonserar sig utåt.

Rörelser och målpunkter

Det finns endast enstaka bostäder inom området, men väldigt många i programområdets närhet. Däremot finns det många verksamheter och institution som är aktiverade främst under dagtid vilket innebär att det finns många offentliga och halvoffentliga målpunkter inom området. Det finns fyra hållplatser för kollektivtrafik vilka också får ses som målpunkter. Hit rör sig folk från hela området och även från delar utanför området. De största målpunkterna är Sahlgrenska sjukhusets huvudentré och entrén till Odontologen. Rörelserna i området är tydligt styrda efter målpunkter och den topografiska situationen. Det finns många gångstråk, men med varierad kvalitet och utformning. Originellt för området är att det yttre gångsystemet är ihopkopplat med ett offentligt/halvoffentligt inre gångsystem som löper i sjukhusets byggnader och brosystem mellan byggnaderna. Detta skapar en viss svårighet för besökande att orientera sig i området, särskilt när gångsystemen inte är i gatuplan utan flera våningar upp.

Ett av de primära gång-, cykel- och bilstråken utgörs av Per Dubbsgatan och Guldhedsgatan och sammanfaller också med spårvägens dragning. Idag delar gatan området i två delar. Gatan med spårvagnen uppfattas som ett fysiskt hinder, en barriär på grund av de få och otydliga passagerna som kopplar ihop området på tvärs.



KONSULTENS FÖRSLAG TILL FRAMTIDA GRÖNSTRUKTUR

02 landskap föreslår en övergripande grönstruktur för hela programområdet där huvudpunkterna är:

- De befintliga landskapselementen föreslås förstärkas och förtätas
- Komplettera befintlig grönstruktur
- Lämna gröna höjer obebyggda
- Nya förbindelser som gör höjderna tillgängliga
- Utveckla restytor till gröna entréplatser, ger mötesplatser och vistelseytor
- Bind samman grönområde med t ex alléer

KONTORETS KOMMENTAR

I det fortsatta arbetet med enskilda detaljplaner bör en helhetsbild över området vara vägledande för att kunna skapa ett övergripande grönstruktur som stärker identiteten, ökar orienterbarheter och ökar områdets attraktivitet för besökare, boende och arbetande. I de delar som inte i närtid är aktuella för planläggning kan utveckling av ytor som blivit kvar som rester förädlas och tillgängliggöras redan idag för att höjda standarden och tillgängligheten på dessa områden. Även en sammanhängande grönstruktur i befintlig struktur med t ex alléer och förtydligade förbindelser är åtgärder som kan göras direkt utan att vänta på detaljplan. Exploatering av nya områden bör göras med hänsyn till utpekade landmärken, strukturer och entréplatser. De av konsulten utpekade entréerna till programområdet bör inte förstärkas då programområdet ska utvecklas till att vara en naturlig del av staden.

NATURVÄRDEN

Under första kvartalet 2013 har Norconsult tagit fram en övergripande naturvärdesinventering som ett underlag i programmet för Sahlgrenska och Medicinareberget. Inventeringen är övergripande, men redovisar ändå i grova drag områdets vegetationstyper, flora och fauna samt påträffade livsmiljöer för skyddade eller rödlistade arter och andra naturvärden. Särskilt fokus har lagts på att inventera områdets förutsättningar för mindre hackspett. Härutöver har en översiktlig inventering av nästa generations skyddsvärda träd gjorts.

INVENTERING

Geologiskt utgör programområdet en del av den så kallade Göteborgsgnejsen. Denna är av särskilt geologiskt intresse då den är ovanligt vitt-ringsbenägen, vilket bidrar till en lite rikare flora i en del av branterna.

Det mest sammanhängande naturområdet inom programområdet finns på Medicinarebergets norra del. Eken har som trädslag en stark dominans i området. Det förekommer ekskog av varierande slag, från dalgångarnas högvuxna ängsekskogar till branternas magra ekkrattskogar. Krattskogarna i sin tur har oftast en flytande övergång mot de ljung- och klippedar, som ännu dominerar de magraste delarna av bergen, där man fortfarande finner fina utsiktsplatser över staden.

Utmed Per Dubbsgatan – Dag Hammarsköldsleden - Övre Husargatan finns ett relativt sammanhängande stråk med parkmark med gamla ädellövträd hela vägen till Seminariegatan. Även bland parkträden är ekar vanliga, liksom lind och lönn. Hela området Campus Linné – Konstepidemin är också rikt på parkmark med gott om grova ädellövträd – förutom de nämnda även t.ex. alm, ask, hästkastanj och inte minst tysklönn. Ett särskilt intressant område är parken kring Annedalskyrkan som gradvis övergår i en naturskogsartad ängsekskog norrut till Konstepidemin utmed Medicinarebergets brant, som den också klättrar uppför i successiv övergång till krattekskog – ljung/klipped.

Den äldre ädellövskogen utmed Medicinarebergets nordvästra brant har klassats som område av regionalt värde, med hänsyn dels till interna kvaliteter som rikedom på gamla och grova ädellövträd av flera trädslag och stor rikedom på grov död ved och dels till att bestånden ligger i ett stort ädellövskogsområde.

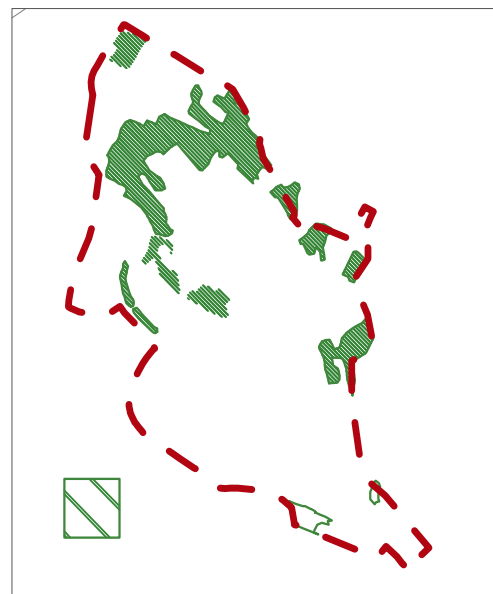
Slutligen måste nämnas de två gamla koloniområdena; den välansade Änggårdskolonin i söder och Änggårdens Odlafrörening i norr. Båda bidrar till en stor mångfald arter. De hyser bland annat gott om gamla fruktträd och områdena omkransas av ädellövträd.

Rödlistad art

Delar av programområdet utgör födosöksmiljöer för den rödlistade arten mindre hackspett. Fågeln omfattas av artskyddsförordningen och kräver därigenom särskild hänsyn. Mindre hackspett trivs i skog med hög andel äldre lövträd och gott om död ved. Vedlevande insekter utgör en väsentlig del av födan.

Området har gott om bra födosöksmiljöer för arten och några mycket bra. Tillsammans ger det en bild av ett område som mycket väl kan utgöra en viktig del av ett hemområde under den kritiska vintertiden; sammantaget gott om död ved.

Vad gäller miljöer lämpliga för boplatser, är dessa ganska få i området, framförallt på grund av bristen på björk och al, som är mindre hackspett-

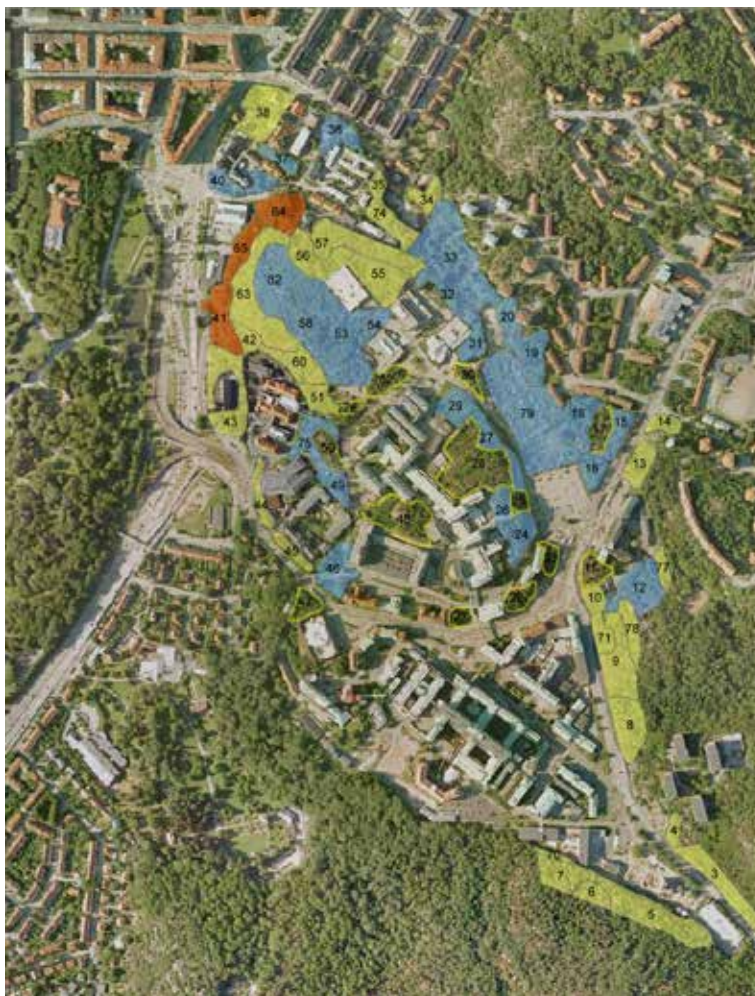


NATURVÄRDES- BEDÖMNING

Rött: B regionalt värdefullt område

Gult: C större lokalt naturvärde

Blått: D övrig lokalt naturvärde



VÄRDEN FÖR MINDRE HACKSPETT

Födosöksmiljöer

Rött: mycket god födosöksmiljö

Gult: god födosöksmiljö

Blått: delvis god födosöksmiljö

Häckningsmiljöer

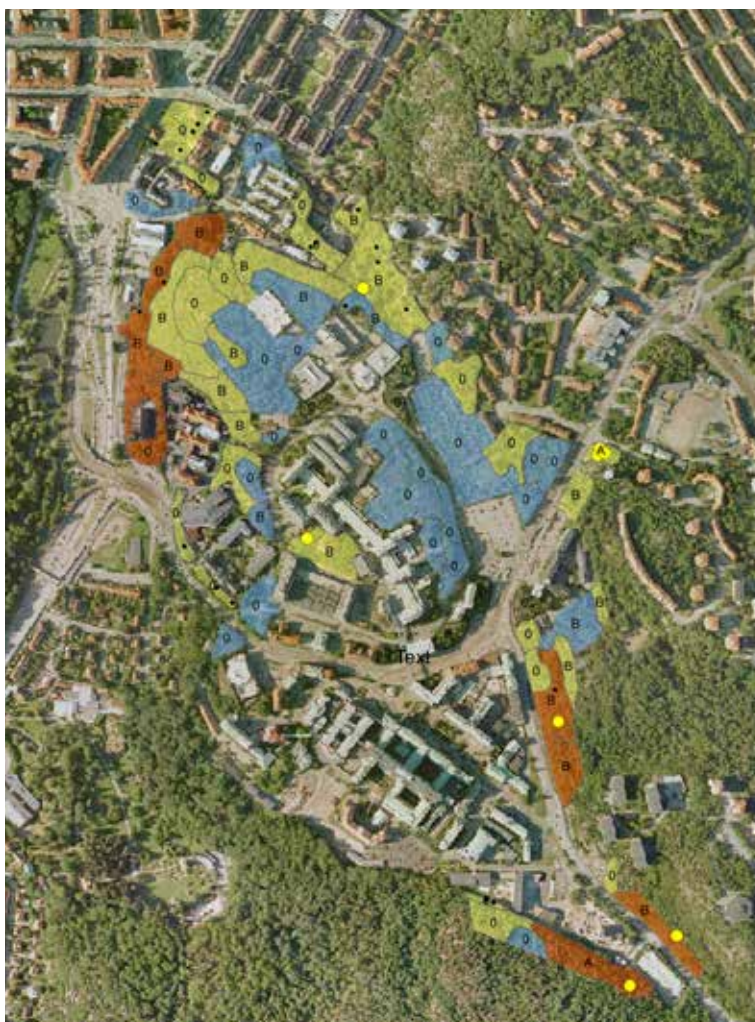
A: mycket lämpligt häckningsområde

B: tänkbart häckningsområde

O: ej lämpligt häckningsområde

Påträffat bohål

Gul prick: påträffat bohål



tens absolut vanligaste boträd. Mindre hackspett bedöms för en framgångsrik häckning behöva cirka 40 ha äldre lövdominerad skog inom ett område på upp till 200 ha.

Gulringad vedharkrank, som tidigare har dokumenterats inom programområdet, är beroende av hålträd och gamla murknade lövträd. Alm och ask hotas framförallt av svampsjukdomar, men bör på grund av den kraftiga minskning av arterna som sker och deras stora betydelse för en mängd andra arter, tas hänsyn till där de finns i form av stora träd eller god föryngring.

KONTORETS KOMMENTARER

Naturvärdena ska ses i ett större sammanhang. Kontoret behöver göra avvägningar mellan starka intressen som står i konflikt med varandra inom vissa delar av programområdet. Värdefull natur och ny stadsbebyggelse är exempel på sådana intressen. Exploatering ska avvägas mot naturvärden och där exploatering beslutas ska denna ske med hänsyn till de värden som finns så att så mycket som möjligt av naturen bevaras. I fortsatt planering där naturvärden berörs bör det även arbetas med kompensationsåtgärder.



Figur 8: Cykelbanor inom området



Figur 9: Huvudsakliga gångstråk inom området. Källa: Inob

RÖRELSE

En trafikutredning har tagits fram av Sweco för att belysa nuläget för samtliga trafikslag samt peka ut brister och problem. I utredningen har även gjorts en bedömning av den framtida trafikallstringen som genereras av en exploatering inom programområdet. Trafikutredningen har även tagit fram ett förslag som är möjligt att utföra inom nuvarande trafikområde och kan utföras på kort sikt.

STRUKTUR

Den huvudsakliga vägstrukturen inom programområdet utgörs av Guldhedsgatan, Per Dubbsgatan och Ehrenströmsgatan. Dessa kan inte ses som typiska stadsgator, då de inte har någon direkt relation med bebyggelsen. Medicinaregatan leder upp på berget. Konstepidemin väg leder upp till Konstepidemin och Arvid Wallgrens backe förser Hälsovetarbacken med trafik. Inom sjukhusområdet finns en lokal gatustruktur som förser verksamheten med trafik. Området vid Sahlgrenska sjukhuset är transportintensivt genom ett stort antal besökare, arbetsresor, sjukresor, godstransporter och inte minst ambulanstransporter.

GÅNG- OCH CYKELTRAFIK

Huvudstråk för gång- och cykeltrafik finns längs med Per Dubbsgatan, Annedalsmotet, Dag Hammarskjöldsleden, Guldhedsgatan och Ehrenströmsgatan. Inom övrig vägstruktur finns trottoarer längs gatorna och cykeltrafiken blandas med biltrafiken. De stora höjdskillnaderna inom området innebär barriärer för både gångtrafikanter och cyklister. Mellan Linné och Medicinareberget utgör en brant gångväg den enda kopplingen, vilket innebär att oskyddade trafikanter som kommer västerifrån behöver nyttja Per Dubbsgatan för att ta sig till Medicinareberget och Sahlgrenska. Guldhedsdalen nås från Guldhedsgatan med gångväg och från Ehrenströmsgatan med gångvägar innehållande trappor. Vid Sahlgrenska sker rörelserna till fots framförallt genom Norra Porten och vid Sahlgrenskas huvudentré. Medicinareberget har ett större antal gångstråk, varav Medicinaregatan från Guldhedsgatan är av vikt. För gående som vill ta sig mellan Sahlgrenska och Medicinareberget finns en inglasad gångbro. Den används dock i huvudsak av anställda då tillgängligheten till gångbron från Per Dubbsgatan är liten. I övrigt finns två trappor upp till berget som ansluter till gatan väster om Sahlgrenskas huvudentré.

KOLLEKTIVTRAFIK

Kollektivtrafiken som löper genom området är väl utbyggd. Området trafikeras av 4 spårvagnslinjer, linje 6, 7, 8, och 13 längs med Guldhedsgatan och Per Dubbsgatan. Samma sträcka trafikeras även av stombuss och buss. Busstrafik trafikerar Ehrenströmsgatan. Områdets centrala delar är väl försörjt med kollektivtrafik. Medicinareberget är geografiskt nära Linneplatsen, som är en knutpunkt, men kopplingen dit är bristfällig.

Hållplatsen vid Sahlgrenskas huvudentré är den hållplats av störst betydelse. Totalt nyttjar drygt 13 000 resenärer hållplatsen varje dag, vilket kan jämföras med strax under 2000 på Medicinaregatan. Båda hållplatserna har många dubbelturer vilket medför att kapacitetsnyttjandet är mycket högt. Hållplatsen Sahlgrenska är en punkt som är känslig för störningar och så som situationen ser ut idag är det svårt att utöka kol-

ektivtrafiken vid huvudentrén.

Högst upp på Medicinareberget är man längre än 400 m från hållplats.

Från Västlänkens planerade station vid Hagaparken är det gångavstånd till Linnéplatsen och det är tänkbart att arbetspendlare kommer att nyttja stationen för att ta sig till Medicinareberget och Sahlgrenska. Om det går att knyta ihop Linnéplatsen och Medicinareberget på ett bättre sätt än idag skulle effekten av Västlänken bli än bättre och utgöra ett alternativ för långväga arbetspendlare eller besökare.

BILTRAFIK

Per Dubbsgatan har stora trafikflöden, till följd av att vägen fungerar både som genomfartsgata för trafik från södra till västra centrum och som matartrafik till Sahlgrenska och Medicinareberget. Att gatan har båda dessa funktioner ses som en brist. Utredningen har studerat kapaciteten i korsningarna och konstaterar att det inte råder någon kapacitetsbrist annat än för vänstersvängande trafik vid Per Dubbsgaraget. I korsningen Ehrenströmsgatan/Per Dubbsgatan finns risk för att köer kan stäcka sig genom korsningen Guldhedsgatan/Medicinaregatan.

Det största trafikflödet inom programområdet uppgår till 26 000 fordon/vardagsdygn (år 2010) vilket återfinns mellan Annedalsmotet och parkeringshuset vid Norra Porten. Trafikflödet sjunker mot öster och i korsningen Per Dubbsgatan/Ehrenströmsgatan/Guldhedsgatan delar det upp sig med 17 800 fordon/vardagsdygn på Guldhedsgatan och 12 000 fordon/vardagsdygn på Ehrenströmsgatan. Efter att trängselskatten infördes i januari 2013 har minskning av trafiken under betaltid skett med 10-30 % och 20-43 % under de mest trafikerade timmarna på gatorna inom programområdet.

Södra Centrumleden är tänkt att gå under Medicinareberget och ansluta till Guldhedsgatan i öster och till Dag Hammarskjöldsleden i väster. Därigenom kan Per Dubbsgatan avlastas från genomfartstrafik och få funktion endast som matargata till sjukhuset och Medicinareberget. Biltrafiken skulle då kunna begränsas till ett körfält i vardera riktningen. Dessutom skulle spårvagns- och busshållplatsen vid huvudentrén ges bättre utrymme och fredas från biltrafik. Södra Centrumledens sträckning är inte i detalj utredd och sedan markreservatet lades ut i översiktsplanen har behoven ändrats.

PARKERING OCH ANGÖRING

På Medicinareberget finns ett tillfälligt parkeringshus som planeras flyttas. Väster om norra porten finns Per Dubbsgaraget som i huvudsak är till för besökare. Anställda på sjukhuset har möjlighet att ställa bilen i parkeringshuset vid den södra entrén, längs Ehrenströmsgatan. En inventering av bilplatsbehovet idag och i framtiden med uppskattade tillkommande verksamheter gjordes 2011 och visade att bilplatsbehovet är lägre än dagens tillgång, vilket beror på att den framtida parkeringsnormen kan sägas förutsätta ett minskat bilresande. I den inventeringen drogs slutsatsen att det finns ett underskott på cirka 500 parkeringsplatser vid Medicinareberget om planerad expansion genomförs. För att lösa underskottet föreslogs expanderings av P-huset vid Per Dubbsgatan och/eller anlägga nya garage under nya byggnader. Enligt utredningen är det också möjligt för Sahlgrenska att expandera med cirka 30 000 BTA och ta bort 150-200 besöksplatser på sjukhusområdet för att istället hänvisa till ledig kapacitet i P-huset vid Per Dubbsgarage för besökare och P-huset vid södra entrén för anställda.



Figur 20 : Hållplatslägen samt dagens turutbud



Figur 10: Biltrafikflöden inom området (fordon/vardagsdygn, år 2010), källa: Trafikkontoret

Godsleveranser till Medicinareberget sker via Medicinaregatan medan sjukhusets transporter nyttjar den södra infarten vid Ehrenströmsgatan. Akutintaget för Sahlgrenska är lokaliserat vid huvudentrén.

Parkeringspolicy

Göteborgs stads parkeringspolicy ska uppmuntra till att fler ska välja att åka kollektivt eller att cykla framför att ta bilen samtidigt som staden ska vara tillgänglig för alla. En tydlig inriktning är att en del av tillgängligheten med bil måste ersättas med annan tillgänglighet för att staden ska kunna växa på ett hållbart sätt.

För cykelparkering säger policyn att antalet parkeringar bör utökas i centrala Göteborg inom bekvämt avstånd till målpunkter. Parkering skall också anordnas i anslutning till större kollektivtrafikhållplatser. Cykelparkering vid bostäder och arbetsplatser skall ordnas på kvartersmark. De ska vara av god kvalitet, vara trygga, ha väderskydd och möjlighet till att låsa fast cykeln.

FÖRUTSÄTTNING FÖR EXPANSION

En förutsättning för expansionen av området är att det sammanlagda resandet med bil till området inte ökar jämfört med dagens nivå. Det motiveras av stadens prioriterade mål för biltrafik, stadens parkeringspolicy och regionens kollektivtrafikprogram. Samtliga har som huvudinriktning att kollektivtrafikens marknadsandel ska öka och biltrafiken ska minska. Det motiveras också av miljöhänsyn. Huvudgatorna har höga halter av luftföroreningar och bullerstörningar över riktvärdena. Om ny bebyggelse skulle resultera i att biltrafiken ökar finns risk att miljö kvalitetsnormer överskrids, alternativt att dagens överskridande inte sjunker ner under normen. En förutsättning är att ökade resbehov till följd av nytillkomna arbetsplatser och bostäder försörjs genom gång-, cykel- eller kollektivtrafik.

Västtrafik planerar att utöka kollektivtrafiken med 50 % i enlighet med målbilderna i K2020. Utökningen skulle innebära ytterligare 30 turer i högttrafik. Det skulle sammantaget innebära totalt 90 turer per timme vid Sahlgrenskas huvudentré, något som ställer stora krav på kapaciteten. Ambitionsnivån är svår att uppnå om spårvagnar och bussar samsas om samma hållplatsutrymme. Västtrafik har beskrivit att ökad efterfrågan på kollektivtrafik kan leda till behov av längre hållplatser och separering av buss från spårvagnshållplatser.

Trafikutredningen har tagit fram en grov indikation på att en utbyggnad med ca 40 000 kvm verksamhetsyta och 1300 bostäder skulle leda till 22 000 fler resor per dygn, av vilka 25 % bedöms genomföras med bil och ungefär lika stor andel med kollektivtrafik, cykel och till fots. Om de nya resorna endast ska genomföras med kollektivtrafik, cykel eller till fots ställer det höga krav på både kollektivtrafikens utbyggnad och attraktivitet och på gång- och cykelvägnätets standard. Eftersom biltrafiken inte får öka kommer alltså även de tillkommande bilresorna att behöva försörjas med kollektivtrafik, vilket betyder ca 10 700 passage-rare. Ungefär 10 % av resorna utförs under eftermiddagens maxtimma varför det behövs kapacitet för ytterligare ca 1000 passagerare vilket motsvarar 3-4 spårvagnsturer. I dagsläget är framkompligheten i stort tillfyllest för biltrafiken i korsningarna. Däremot finns intressekonflikter mellan olika trafikantgrupper, framför allt vid Per Dubbsgatan där utrymmet är mycket begränsat. Bland annat får buss- och spårvagnstra-fiken samsas om hållplatsutrymmet i västlig riktning vid Sahlgrenskas huvudentré. Samtidigt saknas separerade cykelbanor med god standard inom området.

Trafikutredningen har även tittat på vad ett högre exploateringsalternativ innebär för trafikalstringen. Osäkerheten är stor när det gäller andelen bostäder och andelen verksamheter samt vilken typ av verksamheter respektive exploateringsområde ska innehålla och antagande har behövts göras. Den bedömda trafikalstringen ska därför ses som en kvalificerad bedömning utifrån det underlag som varit tillgängligt. Volymstudierna har uppskattat en hög exploatering till 80 000 kvadratmeter bostäder och 270 000 kvadratmeter verksamheter. Utbyggnad enligt alternativ med hög exploatering bedöms kunna generera cirka 30 000 fler vardagsdygnsresor. Av dessa resor skulle drygt 13 500 vara bilresor och cirka 8 000 kollektivtrafikresor. Om samtliga tillkommande bilresor skulle göras med kollektivtrafiken skulle det innebära drygt 20 000 resor per vardagsdygn. Ungefär 10 % av resorna utförs under för- och eftermiddagens maxtimma varför det behövs kapacitet för ytterligare cirka 2 000 passagerare. Det motsvarar 10-12 turer per timma eller femminuterstrafik.

En hög nyexploatering medför att kapaciteten för såväl biltrafiken som kollektivtrafiken blir än mer kritisk. Den bedömda trafikalstringen medför att ytterligare spårvagns- och/eller bussturer behöver sättas in. Om trafiktillväxten till följd av exploateringen ska adderas till K2020-visionen blir det mycket svårt att garantera kollektivtrafikens framkomlighet. En särskilt kritisk punkt är hållplats Chalmers där en utformningsstudie pågår. Spårvagnar ansluter till hållplatsen från både Chalmerstunneln och från Landala. Vid hållplatsen finns även konfliktpunkter med biltrafiken, något som minskar kapaciteten. Enligt pågående utformningsstudie bedöms hållplatsen klara en ökning av kollektivtrafiken motsvarande cirka 30 procent. Ytterligare trafik skulle medföra att kapacitetstaket överskreds vilket skulle påverka punktligheten även vid Sahlgrenska och Medicinareberget.

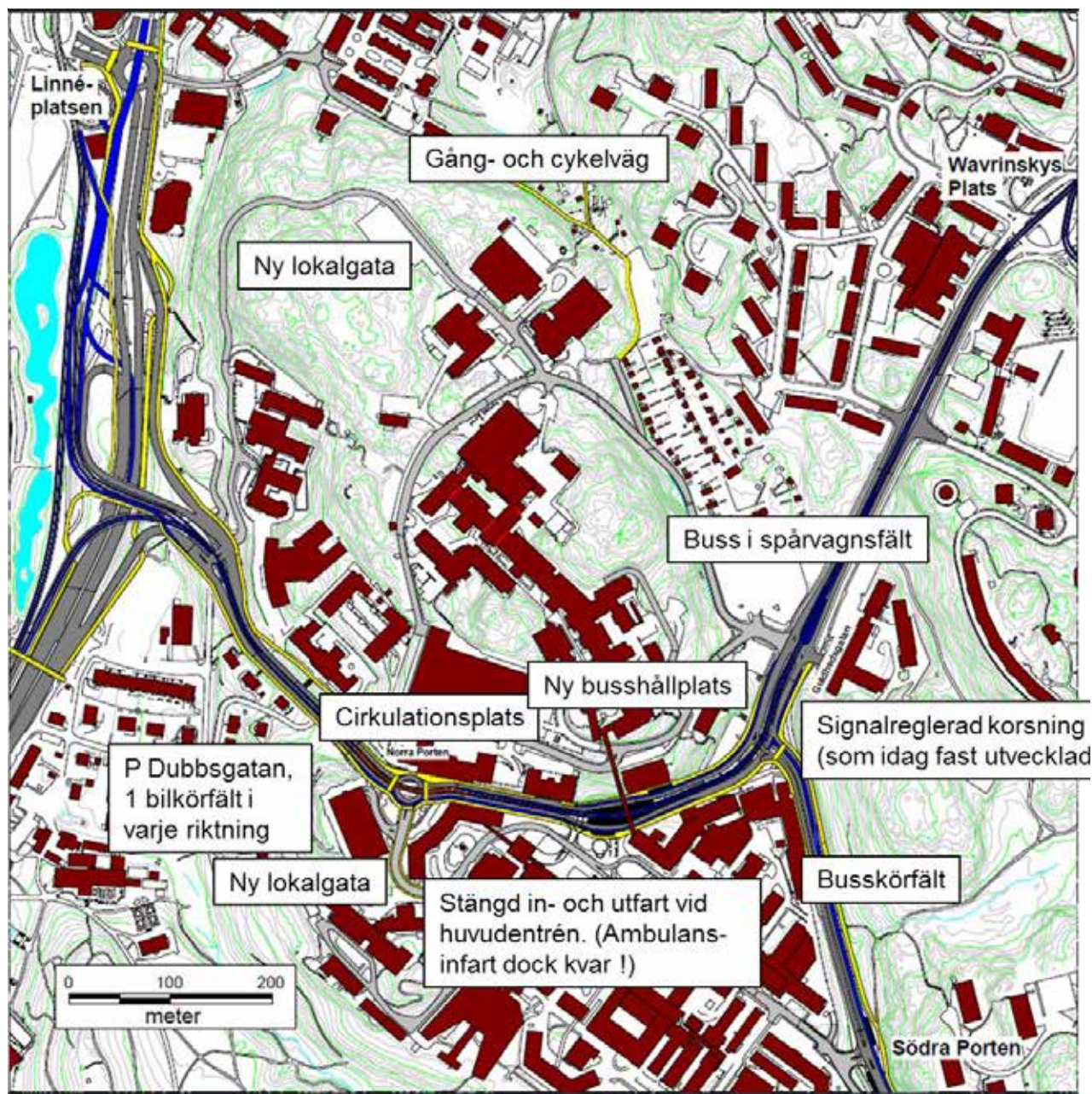
Det är även värt att poängtera att trafikalstringen genom exploateringsområde ”Medicinareberget västra” delvis kommer att belasta trafiksystemet vid Linnéstaden, snarare än Per Dubbsgatan/Guldhedsgatan. En viss andel av fastigheterna försörjs genom kopplingar mot Linnéplatsen och Dag Hammarskjöldsleden. Detta har emellertid inte beaktats i trafikalstringsberäkningen.

Det bör också påpekas att bedömningarna av den framtida resefterfrågan endast baseras på de exploateringsskisser som tagits fram för Sahlgrenska/Medicinareberget. Utöver dessa finns också planer på att bygga en Science Park på Chalmersområdet samt bostäder på Guldheden. Om även dessa planer skulle genomföras ökar resefterfrågan ytterligare och det kommer sannolikt krävas en större omdaning av trafiksystemet än det som föreslås ovan för att framkomligheten och tillgängligheten för alla trafikslag ska säkerställas.

KONSULTENS TRAFIKFÖRSLAG

Det föreslagna trafiksystemet bedöms ge förbättrad framkomlighet för kollektivtrafiken samtidigt som tillgängligheten till Medicinareberget stärks. Busstrafikens framkomlighet förbättras genom nya busskörfält på Guldhedsgatan och Per Dubbsgatan. Dessutom föreslås en ny busshållplats, separerad från spårvagnshållplatsen Sahlgrenska huvudentré i riktning väster.

För att kunna anlägga busskörfält behöver antalet körfält för biltrafiken minska. Det får till följd att biltrafiken får ett körfält i varje riktning på Per Dubbsgatan och Guldhedsgatan (fram till korsningen med Medicinaregatan). Det leder i sin tur till att kapacitetstaket för biltrafiken even-



tuellt kan komma att nås, både för den föreslagna cirkulationsplatsen vid Per Dubbsgaraget och för korsningen Guldhedsgatan/Ehrenströmsgatan. Vid den föreslagna cirkulationsplatsen är kapacitetstaket nära för framförallt vänstersvängande trafik från P-däcket samt för trafik som färdas i riktning österut på Per Dubbsgatan. Även för vänstersvängande trafik från Ehrenströmsgatan mot Guldhedsgatan finns kapacitetsproblem. Att minska ytorna för biltrafiken och därmed dess kapacitet är en förutsättning för att säkerställa kollektivtrafikens framtida framkomlighet. I förslaget finns ingen utökning av antalet p-platser inom utredningsområdet jämfört med idag. Det beror på direktiven till utredningen och arbetet med grön resplan att de tillkommande verksamheterna inte ska medföra ökad biltrafik.

Bilister som har Sahlgrenska sjukhuset som målpunkt hänvisas till Norra Porten eller infarten vid Ehrenströmsgatan/Södra Porten. Dagens korsning vid Sahlgrenska huvudentré föreslås stängas för biltrafik och endast ambulanser får nyttja korsningen. På så sätt kan antalet konflikter vid huvudentrén minskas vilket framförallt gynnar gående och

cyklister samt kollektivtrafikresenärer.

Tillgängligheten till Medicinareberget förbättras genom en ny gång- och cykelväg från Konstepidemin och Linnéplatsen. Lutningen på berget gör det omöjligt att skapa en körbar väg för biltrafik västerifrån. I förslaget till trafiksystem finns även en ny bilväg mellan Arvid Wallgrens backe och Medicinaregatan. Vägen förbättrar i huvudsak tillgängligheten på Medicinareberget och medför att bostäder och verksamheter eventuellt kan byggas i anslutning till vägen.

Sammanfattningsvis bedöms kollektivtrafikens framkomlighet säkras i och med förslaget till trafiksystem. Förslaget medför även att oskyddade trafikanter tillgänglighet till Sahlgrenska's huvudentré förbättras i och med att in- och utfarten stängs för biltrafik. Även tillgängligheten till Medicinareberget bedöms stärkas. Som en konsekvens av den förbättrade kapaciteten för kollektivtrafiken minskar biltrafikens kapacitet genom att antalet körfält på både Per Dubbsgatan och Guldhedsgatan minskar till ett från dagens två. Förslaget ligger i linje med trafikstrategins inriktning om att i första hand stärka gående, cyklister och kollektivtrafikresenärers framkomlighet och tillgänglighet.

GENOMFARTSTRAFIKEN

Höjdskillnaden mellan sjukhusområdet och Medicinareberget är en barriär och innebär svårigheter att koppla samman verksamheterna på ett naturligt och tillgängligt sätt. Barriäreffekten förstärks av Per Dubbsgatan, med sina höga trafikflöden och funktion som både matargatan och genomfartsgatan. För att underlätta en sammankoppling av de bägge områdena är det önskvärt att genomfartstrafiken leds om. Alternativ för att göra detta studeras parallellt med programsamrådet:

- Överdäckning; Per Dubbsgatan byggs över, bil- och kollektivtrafiken läggs i tunnel/skärning något längre norr ut än vad gatans sträckning går idag.
- Tunnel; genomfartstrafiken leds under Medicinareberget i en lokal tunnel mellan Guldhedsgatan och Dag Hammarskjöldsleden.

Studierna som pågår parallellt med programsamrådet studerar hur genomfartstrafiken kan ledas om med utgångspunkt i genomförbarhet, stadsbyggnadskvaliteter och trafiktekniska lösningar.

GRÖN RESPLAN

En förutsättning för expansion av området är att det sammanlagda resandet med bil till området inte ökar jämfört med dagens nivå. Arbetet med Grön resplan har påbörjats, men avvaktar vidare besked. I ett sådant arbete studeras åtgärder som ska verka för att trafiken i området inte ökar, t ex innefattas förändringar i kollektivtrafiken, parkeringsstyrning och olika typer av informations- och påverkansåtgärder. Ansvaret för åtgärderna fördelas.

INTENSITET OCH TEMPON

Inom programområdet varierar intensiteten och tempot mycket. Intensiva tempofyllda områden följer i huvudsak huvudgatorna som intensifieras nära hållplatser och korsningspunkter. På Medicinareberget, och framförallt naturområdena, är intensiteten låg, men här finns utblickar över områden med mycket hög intensitet så som Dag Hammarskjöldsleden och Linnéplatsen. Förbättrade kopplingar skulle göra delar av området bättre integrerat med övriga staden.

KONTORETS KOMMENTAR

För att inte tappa i konkurrens med liknande områden och verksamheter i Sverige krävs en snabb utbyggnad av området. Därför kommer en trafiklösning liknande Swecos förslag att behövas i en övergångsperiod, även om något av förslagen till att leda bort genomfartstrafiken beslutas, eftersom dessa tar tid att genomföra. Genomförbarheten för olika lösningar för att leda om genomfartstrafiken studeras ytterligare i kommande detaljplanearbete.

I Swecos trafikutredning föreslås en tillgänglighetsanpassad gång- och cykelväg som förbinder Konstepidemin med Medicinareberget. Den föreslagna sträckningen skulle innebära ett ingrepp i koloniområdet på grund av stora nivåskillnader vilket leder till ingrepp i naturen, vilket inte är önskvärt, varför en annan anslutning bör studeras.

DET LOKALA LIVET

I Göteborgs stads budget anges att större fokus ska ägnas åt det sociala perspektivet i fysisk planering. Målet är en socialt hållbar stad och all planering måste därför utgå från människor. En social konsekvensanalys är upprättad av Göteborgs stadsbyggnadskontor med hjälp av kontorets analysverktyg för sociala aspekter i planeringsprocessen. Kunskapsinsamlingen till denna analys har skett genom samtal och arbetsmöten med boende, besökande, studenter och verksamma inom och i anslutning till programområdet under vintern 2012 – 2013. Under dessa möten diskuterades, med hjälp av kartor och frågelappar, den fysiska miljön inom programområdet idag och i framtiden. Syftet var att öka stadsbyggnadskontorets kunskap om programområdet ur ett socialt perspektiv. Nedan redovisas en sammanfattning av resultaten från dessa möten. Resultatet har sorterats in under fyra sociala aspekter: sammanhållen stad, samspel, vardagsliv och identitet.

SOCIAL KONSEKVENSANALYS

Sammanhållen stad

Programområdet är idag delvis avskärmat från övriga staden. Hur kan samband och kopplingar stärkas både inom programområdet och med övriga delar av staden? Hur kan barriärer överbryggas för att göra staden med sammanhållen?

Inventering

Det saknas bra kopplingar/stråk mellan Medicinareberget och Linnéplatsen. Det behövs tryggare övergångar över Per Dubbsgatan vid Annedalskyrkan och över Guldhedsgatan. En förlängning av stråket genom koloniområdena till grönområdena på Guldheden skulle göra det lättare och mer attraktivt att röra sig mellan stadsdelarna. En bättre koppling mellan Guldheden och Botaniska Trädgården önskas, likaså tydligare entréer in till Änggårdsbergen från Sahlgrenska sjukhuset.

Det är lätt att ta sig till hållplatser inom området, men området i stort är svårtillgängligt på grund av topografin. De gångförbindelser som finns inom området har generellt dålig tillgänglighet.

Det finns många kopplingar som saknas. Man saknar dels att ta sig mellan målpunkter inom området, men även att ta sig genom området. Det hade varit önskvärt med fler ordnade stigar både längs Ehrenströmsgatan östra del och norr om Medicinareberget.

Åtgärder

Ett flöde genom området skapar aktivitet, möten och gör många delar attraktiva. En av de största frågorna är entréerna till Medicinareberget och framför allt från Linné. Dessa kopplingar kan åstadkommas genom ny bebyggelse som binder samman olika områden med varandra och överbrygger höjdskillnader i sin byggda struktur. Det går också att skapa kopplingar och samband genom välplanerade gröna stråk. Att göra stråken intressanta, trygga och vackra genom till exempel belysning och vegetation stärker stråkens sammanlänkande effekt.

Konsekvenser

I en socialt sammanhållen stad ser människor från olika sociala grupper varandra i det dagliga livet, olika delar av livet vävs samman. Boende, arbete, kultur och rekreation samsas inom samma område. Får man en





bra koppling till Linné kan det skapa ett bra flöde genom området. Detta skulle innebära att fler väljer att röra sig i och genom området vilket skapar liv och en känsla av trygghet.

Samspel

Möten och kontakter är viktiga i staden. En befolkad stadsmiljö med samlade stråk och väl definierade platser skapar trygghet. Hur kan vi skapa förutsättningar för möten mellan olika grupper av människor, en ökad trygghet och en variationsrik och levande stadsbebyggelse inom programområdet?

Inventering

Det finns många målpunkter inom programområdet. Alla arbetsplatser, förskolor, universitet, fritidsaktiviteter med mera är målpunkter. En del verksamheter pågår dygnet runt eller stora delar av dygnet men inte tillräckligt många för att skapa liv och rörelse. Området är beläget attraktivt och centralt i staden och har många attraktiva platser som är unika. De platser som är attraktiva omgärdas eller består ofta av grönska. Parkeringen vid Medicinaregatan/Guldhedsgatan pekas ut som attraktiv, det är många som är intresserade av att bygga på platsen, den ligger strategiskt placerad inom programområdet.

Det finns ett flertal otrygga platser inom området. Det som kännetecknar dessa är främst att de är mörka och ligger långs med stråk där man går eller vill gå. Det finns flertalet tomma parkeringsplatser där det nat-tetid förekommer aktiviteter som skapar otrygghet i området.

Åtgärder

Förslag på åtgärder är att skapa hundrastgård, skridskobana, simhall, lekplatser med mera. Områden som ses som lämpliga att bebygga är längs Guldhedsgatan, parkeringar samt delvis i grönområdet i den nord-östra delen. Det är en utmaning att få staden att möta akademien och sjukhuset. Det bör finnas ögon, det vill säga fönster och närvaro, längs med stråk och platser, inga baksidor. Det bör finnas alternativa vägar, kontinuerliga och belysta stråk, orienterbarhet. Det är också viktigt att det finns aktiviteter som pågår över dygnets alla timmar samt att det finns goda resmöjligheter med kollektivtrafik. Gröna områden ger möjligheter till möten mellan människor och det är dessutom gratis att använda, vilket gör dem extra viktiga. Belysning av stråk och offentliga platser skulle göra området trevligare och bidra till att lösa vissa av de trygghetsproblem som finns idag. Fler papperskorgar är också önskvärt.

Konsekvenser

Mer bebyggelse, både bostäder och verksamheter, längs huvudgatorna och på parkeringsplatserna skulle bidra till att fler människor rör sig i området och skapar en känsla av trygghet där det tidigare känts ödsligt och otryggt. Korsande stråk och attraktiva platser där människor vill uppehålla sig gör att olika grupper av människor möts och blir synliga för varandra. Detta skapar samhörighet och förståelse.

Vardagsliv

Ett vardagslivsperspektiv innebär att människors vardagliga rutiner och aktiviteter blir utgångspunkt för planeringen. Hur kan vi möjliggöra ett hållbart, hälsosamt och enkelt vardagsliv för boende och verka i området?

Inventering

Promenader genom Guldhedsdalen, koloniområdena, Botaniska trädgården och Änggårdssbergen uppskattas mycket. Djurlivet är också högt värderat. Däremot uppfattas delar av området som mörka och otrygga. Det saknas service och mötesplatser.

Åtgärder

Det finns många goda idéer bland de boende och verksamma inom området på hur området kan bli mer levande och hur vardagslivet kan förenklas. Det är önskvärt med fler platser för möten, skridskobana, simhall, affärer etc. Om det byggs fler bostäder krävs dock ett möjliggörande av förskoleutbyggnad i motsvarande mängd.

Konsekvenser

De allra flesta människor rör sig dagligen mellan ett antal nödvändiga platser. Det är dessa vardagliga rörelser som stadslivet huvudsakligen består av. Gå till jobbet, lämna och hämta barnen, uträtta ärenden, handla mat, ägna sig åt fritidsaktiviteter och så vidare. Att ha service och sociala mötesplatser nära bostad och arbete är en fördel, detta blir också viktigare ju mindre rörlig man är. Detta talar för att sträva efter en god blandning mellan bostäder, arbetsplatser, service, handel, parker, lekplatser med mera inom programområdet.

Identitet

Alla upplever vi staden på vårt eget sätt. Identiteten är därför subjektiv och känslomässig. Vad kan vi göra för att stärka identiteten och känslan av tillhörighet inom programområdet?

Inventering

Som boende kring området ser man sitt bostadsområde som attraktivt för att det är nära till natur, nära till sjukvård, kolonierna, konstpedemin. Det är inte för tätt. Området är tyst, det som hörs är helikoptertrafik och uttryckningsfordon till sjukhuset. Flera önskar sig mer liv och rörelse kvällstid. Parkeringen mellan de två koloniområdena upplevs som en otrygg och läskig plats av många.

Trafiken ses som en barriär som orsakar dålig luft och buller. Många tycker det är anmärkningsvärt att en så trafikerad gata som Per Dubbsgatan går genom sjukhusområdet. Konstpedemin är en plats som uppskattas av många, det är som en lunga, en oas. Engelska parken är en uppskattad plats som har blivit sämre när där placeras tillfälliga förskolor. Änggårdsplatsen har tidigare varit en attraktiv plats. Nu står den öde och används inte. Naturen inom programområdet värderas väldigt högt.

Åtgärder

Området skulle bli mer attraktivt om det tillkommer mer service och bostäder. Parkeringsplatser som idag är otrygga skulle kunna användas på ett bättre sätt genom att de bebyggs eller används för odling. Området behöver mer inslag av stad. Platser som anses lämpliga för ny bebyggelse är den stora parkeringen vid Guldhedsgatan och viss förtätning kring de bebyggda delarna på Medicinareberget. Sträckan längs med Guldhedsgatan ses också som ett område lämpligt för exploatering i viss grad. Några tyckte även att delar av området längs Ehrenströmsgatan kan bebyggas.



Konsekvenser

En blandning av funktioner skapar helt naturligt olika karaktär för byggnader och platser. Detta bidrar till upplevelserikedomen. En mänsklig skala i den byggda miljön stimulerar sinnen och gör området spännande att röra sig genom. Utformningen av den byggda miljön ska bidra till att stärka stadens identitet och ge möjligheter till möten. Ord som förknippas med identitet är hemkänsla, tillhörighet, delaktighet, trivsel, och självbild.

KONTORETS KOMMENTARER

Det blir tydligt i samtalet med de som använder programområdet i sin vardag att det finns barriärer som behöver överbryggas inom området, speciellt för fotgängare och cyklister. Det finns attraktiva platser i området, men även några otrygga platser. Området behöver kopplas ihop med övriga staden. Det saknas service och mötesplatser. Många använder naturområdena för promenad.

HÄLSA OCH SÄKERHET

LUFT

Inom EU gäller ett direktiv för luftkvalitet som i Sverige kallas miljökvalitetsnormer(MKN). Ansvariga myndigheter måste enligt EU-reglerna vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla normerna. I Göteborg är halterna av kvävedioxid över normen på flera platser och halterna av partiklar är i några områden nära överskridanden. Luftföroreningar kan vara hälsoskadliga även om normen inte överskrids.

2006 gjorde Miljöförvaltningen (på uppdrag av Trafikkontoret) en mätning av partiklar på Per Dubbsgatan. Denna visade i sammanfattning att miljökvalitetsnormens årsmedelvärde sannolikt inte överskrids och att dygnsmedelvärdet klaras med liten marginal.

Även för kvävedioxid gjordes en mätning 2006 (januari-april) av Miljöförvaltningen som visar att dygnsmedelvärdet riskerar att överskridas. Årsmedelvärdet klaras sannolikt. Nivåerna av kvävedioxider är att betrakta som höga och MKN riskerar att överskridas.

Ökad trafik och högre hastigheter leder till högre halter av partiklar och kväveoxid.

Luftföroreningssituationen studeras vidare i planskedet.

BULLER

Enligt Riksdagens antagna riktvärden för trafikbuller bör normalt inte 55 dB(A) ekvivalentnivå överskridas utomhus vid fasad på bostäder. Göteborg stad har tagit fram en bullerpolicy, Kommunal tillämpning av riktvärden för trafikbuller, 2006. Göteborgs tillämpning innebär att avsteg kan accepteras bland annat i stadens centralare delar. I den gällande bullerpolicyen har staden även tagit ställning till att bostäder inte ska byggas på de platser när värdet vid fasad överskrider 65 dB(A), dygnssekvivalent nivå. Policyen är för tillfället under omarbetning.

En översiktlig trafikbullerutredning har tagits fram av Stadsbyggnadskontoret inom ramen för det här programarbetet. Den visar att en eventuell framtida bebyggelse längs med Guldhedsgatan skulle få värden mellan 69-72 dB(A) och längs med Ehrenströmsgatan mellan 63-66 dB(A). Dock visar utredningen att gårdssidorna kan bli väldigt tysta, där förväntas värdena ligga på 45-46 dB(A) utefter Guldhedsgatan och utefter Ehrenströmsgatan mellan 39-42 dB(A). Staden har tagit ett inriktningsbeslut om att förtäta staden längs med kollektivtrafikstråken. Det innebär på många platser en konflikt mellan förtätning och höga bullervärden. Lämpligheten att bygga i bullerutsatta lägen behöver värderas från plats till plats och vägas mot vad en bebyggelse skapar för värden i övrigt och vilka andra kvaliteter bostäder i det bullerutsatta läget får. Områdets ljudmiljö som helhet behöver också vägas in i bedömningen. Bedöms det att läget, trots höga bullervärden vid fasad, är lämpligt för byggnation efter det finns det flera faktorer att arbeta med för att störningen ska bli så liten som möjligt. Avsteg bör användas där riktvärden är svåra att uppnå, men där en bebyggelse av andra orsaker är mycket lämplig.

Det finns studier gjorda(Trafikbuller och planering II) som visar att störningar i form av buller är kopplade till en kombination av olika faktorer. Vissa faktorer ökar störningen och andra faktorer minskar störningen. Faktorer som ökar störningen är bland annat enkelsidiga lägenheter

mot trafiksidan, buller på balkong/uteplats, bullrig trafikside, bullrigt grannskap(långt till tyst miljö). Faktorer som minskar störningen är många; boningsrum mot tyst sida, mycket lågt buller inomhus, tyst gård och gårdssida samt att man ser och är medveten om bullerkällan. Man bör arbeta med att så långt som möjligt förstärka de positiva faktorerna och minimera de negativa.

Kontoret bedömer att det finns goda förutsättningar för att bygga bostäder som har genomgående lägenheter, tysta gårdssidor, lågt buller inomhus längs med Guldhedsgatan och Ehrenströmsgatan. Det får också vägas in i värderingen att det finns gott om tysta områden i grannskapet. Koloniområdena är några av de tystaste områdena i den centrala staden, det är också nära till stora tysta naturområden t ex Änggårdsskogen och Botaniska trädgården. Forskning på att använda grönt för att dämpa buller har gjorts inom ett EU-projekt med positiva resultat. Det är bland annat växtkassetter på fasad och låga absorberande skärmar som studerats. Med detta finns en verktygslåda som är större än vad den traditionellt varit för att dämpa störningar i bullerutsatta stadsmiljöer, vilket är positivt för programområdet. Dessa gröna åtgärder ger effekt direkt i gaturummet och rätt utförda kan de även tillföra andra kvaliteter så som grönska, avkylning med mera. För tillfället pågår arbete med att ta fram områden i Göteborg som dessa kan testas på.

På helikopterplattan uppe på Per Dubbsgaraget görs ca 300 landningar/år med ambulanshelikopter. Trafiken kan ske över hela dygnet. Störningar från helikoptertrafiken ska tas med i framtida bullerutredningar för att få en helhetsbild. Trafiken innebär också vissa begränsningar av vilken sorts bebyggelse som kan ligga i närheten och även höjder på bebyggelse.

VIBRATIONER

Vibrationer kan skapas av vägtrafik inklusive kollektivtrafik. Risken för vibrationers påverkan på framtida bebyggesle får studeras i kommande detaljplaner.

GEOTEKNIK OCH RADON

Det finns ingen geoteknisk utredning gjord för hela programområdet. Enligt översiktskartor består marken norr om Per Dubbsgatan av kalt berg med vissa inslag av svallsediment och lera. Söder om Per Dubbsgatan är det främst lera med inslag av svallsediment och kalt berg. I samband med vidare detaljplanearbeten behöver de geotekniska förutsättningarna för respektive delområde utredas mer i detalj med avseende på sättningsförhållanden och stabilitet, men även med avseende på bergstabilitet/bergas och bergets kvalitet.

Största delen av de norra delarna om programområdet består enligt översiktliga kartor av normala/låga radiumhalter. I de södra delarna består marken främst av silt och lera vilket innebär låga halter av radon. Längs med Per Dubbsgatans norra del, och till viss del även södra sidan, består delar av området av område med förhöjda radonhalter i berggrunden. Närmare studier av radonförekomst görs i samband med de kommande geotekniska utredningarna för respektive delområde.

DAGVATTEN

En översiktlig dagvattenutredning har tagits fram av Ramböll för att klarlägga förutsättningarna för byggnation inom området och identifiera eventuella intressekonflikter. Både på Medicinareberget och inom Sahlgrenska sjukhusområdet finns det interna ledningsnät. De allmänna va-ledningarna finns utbyggda i omgivande gator.

Södra delarna av programområdet avvattnas idag via separat ledningssystem för dagvatten i Guldhedsgatan och Ehrenströmsgatan till Vitsippsbäcken söder om Sahlgrenska sjukhuset. Vitsippsbäcken har prioriteringsklass 1 enligt Vattenplan för Göteborg. Delar av Guldhedsgatan samt Per Dubbsgatan avvattnas västerut i kombinerat ledningssystem till reningsverket. Eventuell breddning till dagvattenkylvert kan ske i Dag Hammarskjöldsleden. Dagvattenkylvert är förlagd i Linnégatan och mynnar i Göta Älv. De norra delarna av programområdet avvattnas till kombinerat ledningsnät i Källsprängsstigen. På det ledningsnätet finns befintligt fördröjningsmagasin.

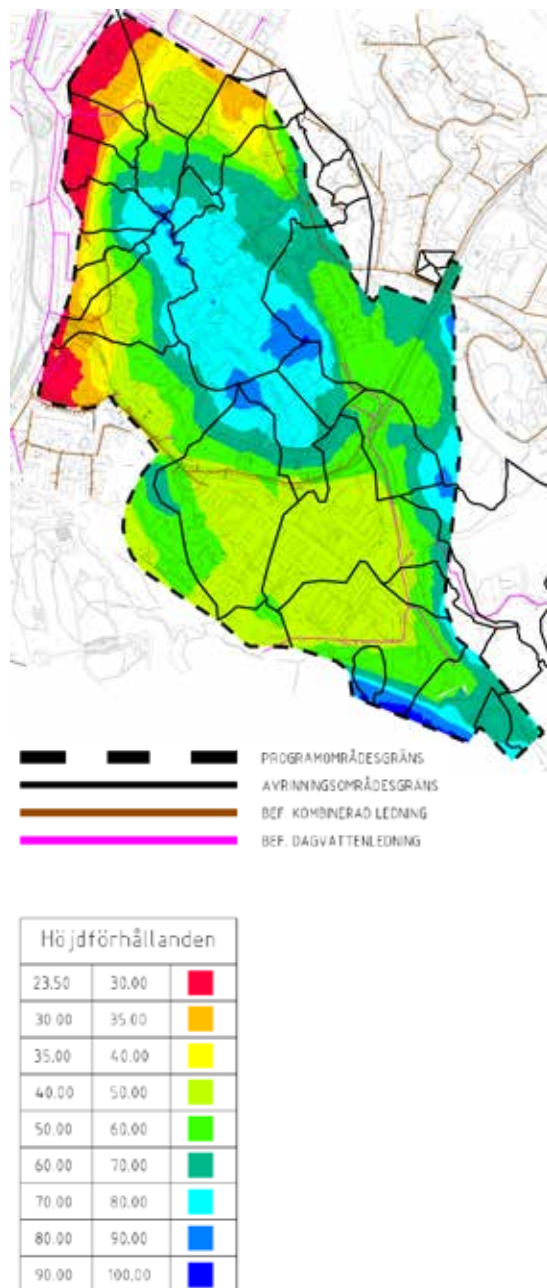
Exploatering av ett område medför vanligtvis att både dagvattenavrinningen samt föroreningshalten i dagvattnet ökar jämfört med befintliga förhållanden. Framtida dagvattenhantering inom området bör säkerställa att den ursprungliga vattenbalansen inom området behålls efter exploatering. Tillämpning av lokalt omhändertagande av dagvatten inom programområdet förutsätts. Risken för översvämningar i och nedströms området bör beaktas.

Utredningen har definierat avrinningsområdena inom programområdet. Utredningen har även identifierat grundvattnets in- och utströmningsområden då sådana områden kan medföra begränsningar i etableringen av bebyggelsen eller bebyggelsens utformning. Bebyggelse som placeras i utströmningsområden kan ha problem med hänsyn till dränering och möjlighet att infiltrera dagvatten. Inga utströmningsområden olämpliga för byggnation hittades inom programområdet. Det hittades inte heller några områden som är instängda (områden vars dagvatten ej kan ytledes avledas med självfall) och olämpliga för byggnation.

Ytorna för föreslagen exploatering har studerats och för varje område har utredningen visat lämpliga ytor för fördröjningsstråk, magasin eller reningsanläggningar.

KONTORETS KOMMENTAR

Luftföroreningssituationen, detaljerade geotekniska förhållanden och radonförekomst studeras vidare i planskedet. Kontoret bedömer att det finns goda förutsättningar för att bygga bostäder som har genomgående lägenheter, tysta gårdssidor och godkända nivåer för buller inomhus längs med Guldhedsgatan och Ehrenströmsgatan. Den befintliga dagvattensituationen beaktas i exploatering av området och detaljerade dagvattenutredningar görs i kommande planskeden.



Befintliga förhållanden avseende avrinningsområden.

DISKUSSION OCH ANALYS

DET ÖVERGRIPANDE

Vad i beskrivningen av området kan skapa värden för en långsiktig planering av programområdet? Vad finns det för potentialer, vilka kvaliteter bör tas tillvara och vilka är de stora utmaningarna?

Kvaliteter och potentialer

Inom programområdet finns stora kontraster i täthet och intensitet. I norr, närmast den täta staden, är det tämligen obebyggt och främst naturmark i brant terräng. I söder, närmast stora öppna naturområden, är det hög intensitet och hög täthet i bebyggelsen inom Sahlgrenska sjukhusområdet. Det ger oss stora kvaliteter inom området genom närheten till staden och attraktiva grönområden. De två områdena delas av Per Dubbsgatan intensiva trafik, som är en barriär samtidigt som det förser området med god kollektivtrafik.

Utmaningar

Versamheterna (inom Sahlgrenska sjukhusområdet och på Medicinareberget) har en behovsstyrd utveckling och det är viktigt att området fortsättningsvis får utrymme att utvecklas allt eftersom behov uppkommer. Det är även viktigt att det underlättas för snabb utvecklingen genom flexibla detaljplaner.

Per Dubbsgatan och höjdskillnaden mellan sjukhusområdet och Medicinareberget innebär en stor barriär. Hur kan vi överbrygga den utan att skapa nya barriärer? Det finns stora ytor med potential för bebyggelse inom området, hur hanteras en stor utbyggnad utan att öka trafiken och därmed påverka de bullerförhållanden och luftiljöer vi har? Området ligger nära staden, men saknar tydliga kopplingar, var skapas dessa så att området integreras i den övriga staden på ett naturligare sätt än idag?

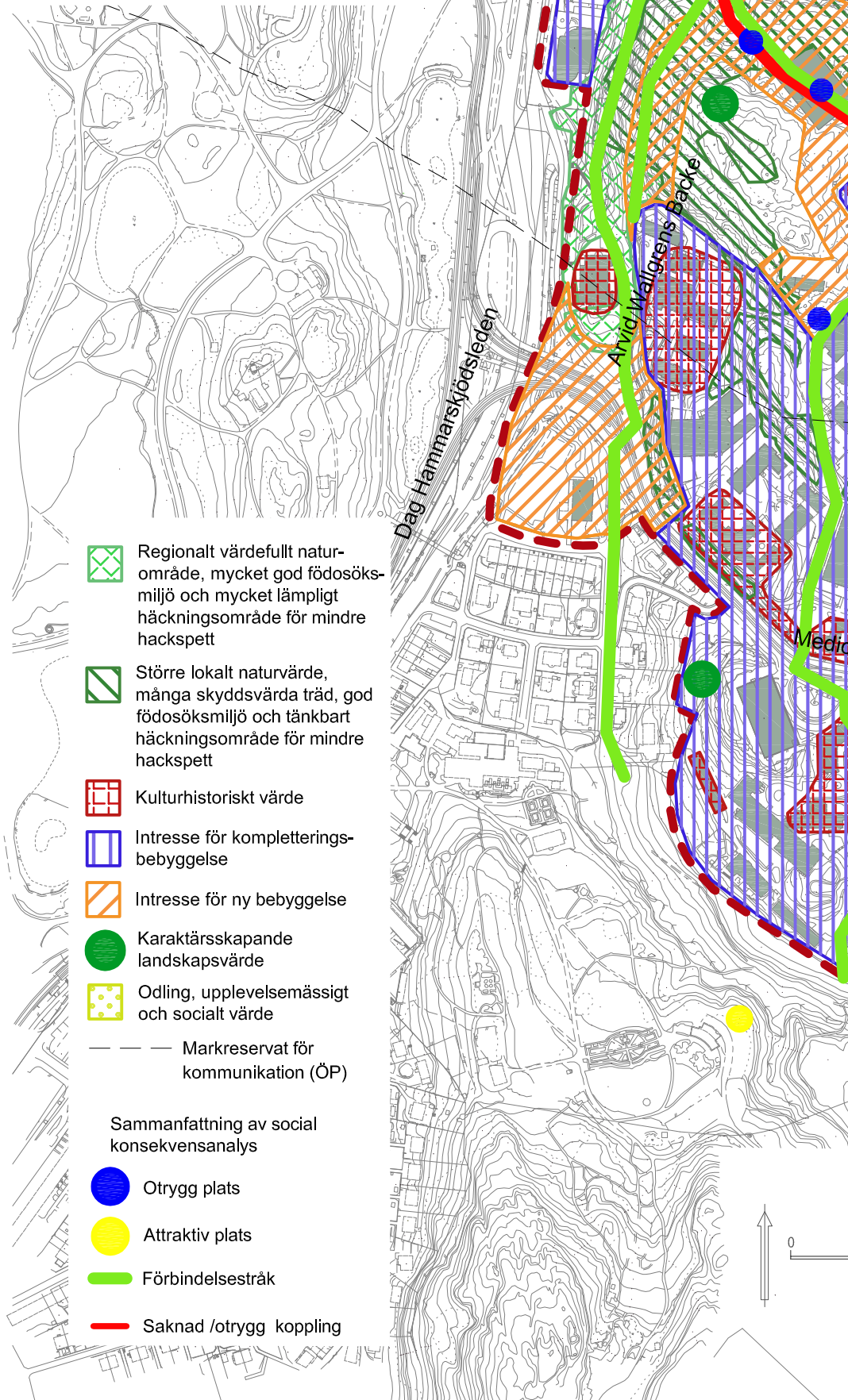
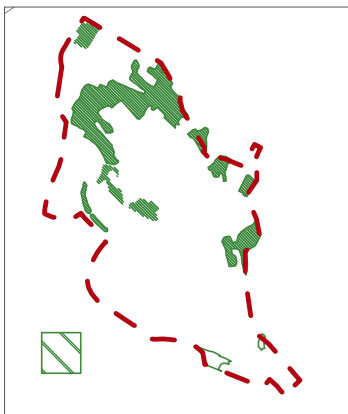
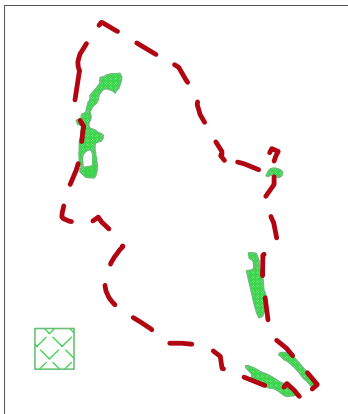
PARALLELLA STUDIER

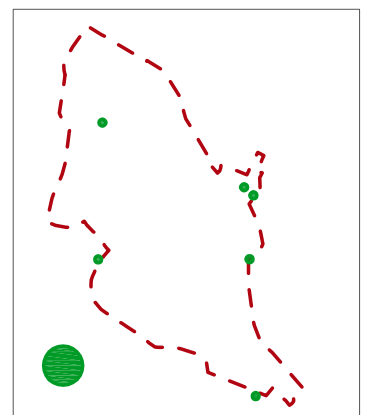
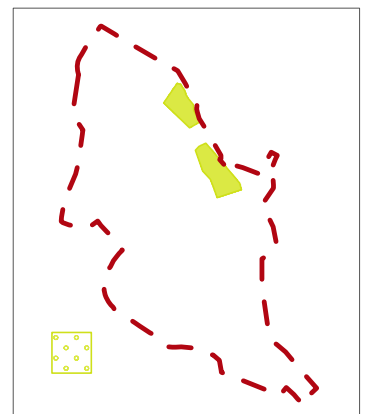
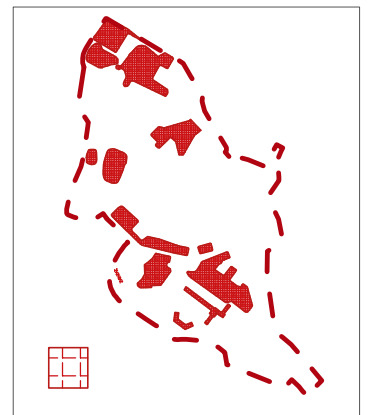
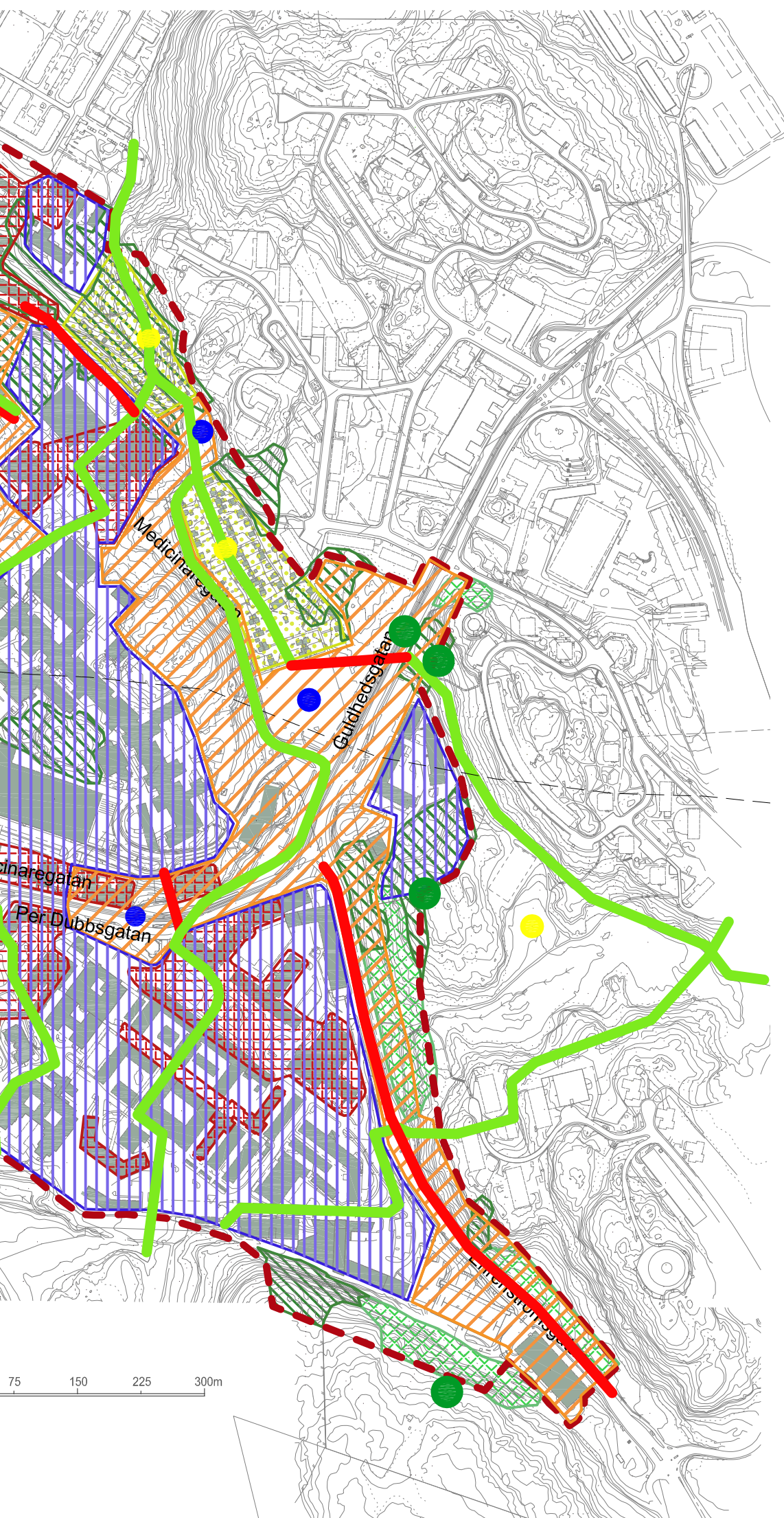
Per Dubbsgatan är idag en barriär för både människor som vill ta sig mellan Sahlgrenskaområdet och upp till Medicinareberget och för verksamheterna inom de båda områdena som önskar ha bättre fysisk kontakt med varandra. Per Dubbsgatan försörjer inte bara trafik som matar programområdet utan forslar även en stor mängd genomfartstrafik. Parallellt med programmet pågår studier kring lösningar för hur genomfartstrafiken kan ledas förbi området på ett smidigare sätt. Ett alternativ som studeras är en tunnel under Medicinareberget. Ett annat alternativ som studeras är överdäckning av Per Dubbsgatan i samband med exploatering.



VÄRDE- OCH INTRESSEKARTA

Resultaten/utpekade värden från utredningarna som har tagits fram i programarbetet har lagts samman på en karta tillsammans med intressen för komplettering och nyexploatering. Det synliggör hur många värden och intressen som finns inom programområdet och var avvägningar mellan de olika intressena behöver göras. Kontorets förslag till avvägningar framgår på förslagskartan på sidan 56-57.





PROGRAMFÖRSLAG

Nedanstående rubriker läses ihop med förslagskartan

Befintlig bebyggelse, möjlighet till komplettering

Sjukhusområdet söder om Per Dubbsgatan är tätbebyggt. När verksamheten inom området behöver utvecklas innebär det ofta att någon befintlig byggnad behöver rivas. Det finns dock några områden kvar som är möjliga att studera för ny bebyggelse. En förtätning av bebyggelse inom området bör göras med hänsyn till de kulturhistoriska värden som finns utpekade i kommunens bevarandeprogram eller kulturmiljöunderlaget. Hänsyn bör även tas till de stråk som leder genom området som utgör förbindelser mellan stadsdelar och områden som gränsar till sjukhusområdet. Det finns ett stort värde i närheten till Botaniska Trädgården för såväl sjukhusets besökare, anställda och boende i områdena runt omkring. Det är viktigt att skapa en bra koppling från programområdet till Botaniska Trädgårdens naturområde och det bör vara en del i ett sammanhängande stråk genom området. Vid en eventuell förtätning i randzonen till naturområdet behöver påverkan på riksintresset studeras.

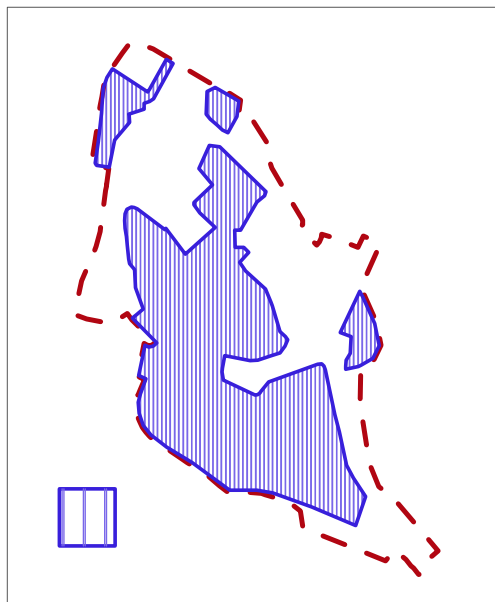
Medicinareberget är inte lika tätbebyggt, men delar av berget upptas av stora verksamhetsbyggnader. Inom området finns potential för förtätning, både med tillbyggnader och nybyggnad. Även här behöver hänsyn tas till befintliga kulturhistoriska värden som är utpekade i kulturmiljöunderlaget eller ingår i kommunens bevarandeprogram. Fördjupningar av kulturhistoriska värden och mer detaljerade avvägningar behöver göras i kommande detaljplanearbeten. Den befintliga gatustrukturen i området behöver utvecklas. Det bör studeras om det finns möjlighet att skapa en ny koppling till Hälsovetarbacken från verksamheterna på berget.

Området skulle vinna på att kompletteras med verksamheter som inte finns i området idag och som kan pågå på andra tider på av dygnet. Sådana verksamheter skulle bidra till att skapa mer liv och rörelse och skapa en känsla av trygghet under dygnets mörka timmar.

Området Medicinareberget är relativt grönt. Med hjälp av gröna stråk som trådrader eller alléer kan grönområdena bindas samman. Sådana gröna stråk är viktiga för områdets orienterbarhet och gynnar rörelser inom området för fotgängare och cyklister, men även för djur såsom fåglar, insekter och smådjur. Inom området finns det oplanerade platser som har karaktären av ytor som blivit över, mellanrum som har potential att bli gröna oaser för de som arbetar inom området. Genom att utveckla överblivna ytor till gröna entréplatser, mötesplatser och vistelseytor kan gröna oaser skapas och bli en tillgång för de människor som arbetar, studerar och besöker området. Ju tätare vi bygger staden desto större värde får dessa högkvalitativa grönområden för hälsa och välbefinnande. Det är av stor vikt att dessa gröna lungor och fickparker tas med kommande detaljplaner för att på så sätt säkra tillgången på användbara och tillgängliga grönytor för framtiden.

Närmast Linnéplatsen finns befintlig bebyggelse med vissa möjligheter till förtätning. Tidigare har ytan varit aktuell för en eventuell framtida tunnelmynning. Läget anses inte längre vara aktuellt eftersom diverse åtgärder har gjorts i området som gör att det inte är lämpligt för att ta hand om trafik från en tunnel här.

Söder om Engelska parken finns en förskola. Området är lågt utnyttjat för att vara så centralt beläget och en annan exploatering kan studeras. Det är dock viktigt att förskolor finns kvar i området i rätt mängd i rela-



tion till ökad befolkning.

I programområdets östra del finns möjlighet till förtätning inom fastigheten för Mikrobiologen. Vid en eventuell exploatering bör hänsyn tas till de utpekade naturvärdena. Bebyggelse närmast gatorna bör vara vänd mot gatan med entréerna så att de tillför liv och rörelse till gatan.

Utvecklingsområden

En av de viktigaste programfrågorna är hur programområdet kan kopplas ihop bättre med övriga staden så att det lätt går att röra sig mellan stadsdelarna och programområdet på ett mer naturligt sätt. Programområdets norra del kan utvecklas till ett område, som genom bebyggelse, bildar en länk mellan Medicinareberget och Linnéstaden. I detta område kan bostäder prövas med ett visst inslag av service, förskolor och andra utåtriktade verksamheter. Bostadsbeståndet föreslås vara blandat, både hyresrätter, bostadsrätter och studentbostäder. Det värde denna koppling mellan Linné och Medicinareberget tillför till sammanlänkningen av staden har bedömts överväga de befintliga naturvärden som dokumenterats på platsen. Fördjupade studier av parkering och tillgänglighet måste utföras under kommande detaljplanearbeten eftersom området till stora delar är mycket starkt kuperat.

För att minimera den negativa påverkan på befintliga naturvärden som en ny bebyggelse medför, är det viktigt att försöka bevara så mycket värdefulla lövträd som möjligt och återplantera ädellövträd i området efter byggskedet. Hur detta förhållningssätt ska säkras bör studeras mer ingående i kommande planarbeten.

I direkt anslutning till området ligger Konstepidemin som är det gamla epidemisjukhuset med mycket höga kulturhistoriska värden. Hur en ny bebyggelse kan placeras i anslutning till Konstepidemins gamla bebyggelse och hur den på bästa sätt kan utformas för att inte skada det kulturhistoriska värdet måste studeras i ett framtida planarbete. Inom den här delen är det viktigt, men svårt på grund av den kraftigt lutande terrängen, att skapa en tillgänglig gångväg för att knyta samman Medicinareberget med Linnéstaden. Gång- och cykelväg som rör sig i serpentin upp för berget eller tekniska lösningar med hiss eller rulltrappor kan bli nödvändiga för att få en tillgänglig koppling i den branta terrängen. Kopplingen studeras vidare i kommande planering.

På den västra delen av Medicinareberget finns utpekade höga naturvärden. Bevaras dessa bör värdena tillgängliggöras på ett bättre sätt än idag med sammanhängande promenadstråk och utsiktsplatser. Området skulle kunna bidra till bebyggelse i en central del av staden, vilket då skulle innebära att naturområdet minskar i omfång och värdet på den natur som sparas blir lägre. Den nya bebyggelsen skulle kunna vara lokaliserad längs en förlängning av Arvid Wallgrens backe.

Änggårdsplatsen har idag karaktär av en övergiven plats. Här finns potential för en annan användning som skulle kunna bidra till en eventuell framtida boulevard längs med Dag Hammarskjöldsleden. Om det i framtiden blir aktuellt med en tunnel under Medicinareberget kan platsen nyttjas för en sådan tunneldmygning. Det är dock mer önskvärt att en sådan mynning integreras i den eventuella boulevarden för att minimera trafikytorna i staden.

Området vid parkeringen längs Guldhedsgatan, mitt emot Mikrobiologen, är en lämplig plats för ny bebyggelse då det idag är en lågt utnyttjad central plats i kollektivtrafiknära läge. Alternativt kan platsen användas för att förbättra trafikstrukturer. En blandning av verksamheter, service, kontor och bostäder kan göra platsen till en spännande del av staden. I





fortsatt planarbete bör det studeras hur stråket genom Änggårdskolonin kan förlängas och ansluta till en eventuell platsbildning eller torg. Här kan det bli en inbjudande mötesplats och en entréplats för studenter och verksamma på Medicinareberget. Plats för förskola bör studeras. Det är önskvärt att bebygga Medicinaregatans västra sida för att få mer liv och rörelse längs med gatan.

Längs med Guldhedsgatan och Ehrenströmsgatan föreslås blandad stadsbebyggelse för att tillföra liv och trygghet till gator som idag upplevs som långa och storskaliga. En bebyggelse längs med Guldhedsgatan skulle innebära att programområdet ingår i en fortsättning på staden på ett tydligare sätt än idag. Bebyggelsen bör utformas med aktiva bottenvåningar med varierat innehåll som gör det intressant att röra sig längs gatan och gör att sträckan upplevs som kortare. På delar av sträckan kan naturen fortsätta från höjderna ända ned till gaturummet och bidra till variationen och skapa kopplingar upp till naturen. De befintliga byggnaderna tillhörande sjukhuset som står längs Ehrenströmsgatan har långa och slutna fasader längs trottoaren. Vid en framtida omvandling av dessa verksamheter är det önskvärt att fasaderna får en mer inbjudande karaktär genom att bottenvåningarna öppnas upp och fylls med småskaliga verksamheter med sina entréer ut mot gatan. Södra Centrumleden har ett reservat för kommunikation genom området i gällande översiktplan. Studier visar att en sådan tunnel kan ha mynnningar mot Guldhedsgatan och Ehrenströmsgatan. Det är viktigt att dessa tunnelmynningar inarbetas i stadsväven så att de inte stör gatulivet för fotgängare och cyklister.

Naturvärden

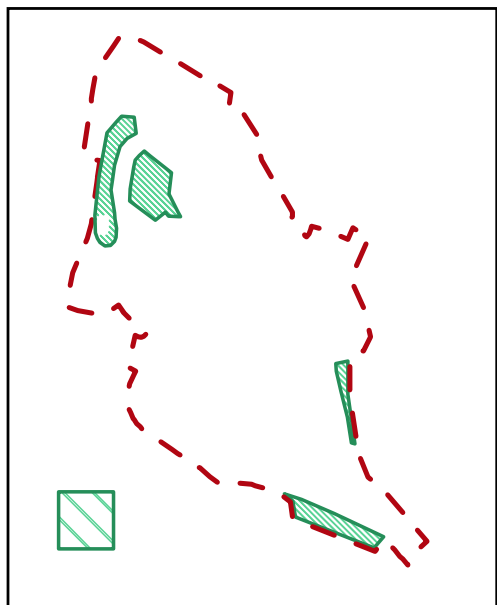
På Medicinarebergets nordvästra del är det kraftigt kuperat och här finns utpekade höga naturvärden. Det går en stig i nordsydlig riktning, parallellt med höjderna. Denna promenadstig bör utvecklas och förtydligas för att ingå i ett större sammanhängande stråk. Bergstoppen är ett tydligt landmärke när man kommer in i staden på Dag Hammarskjöldsleden och bergets högsta delar undanhålls från bebyggelse. Eventuellt kan en publikdragande verksamhet, t ex en restaurang, etableras på toppen i samspel med naturen och landskapet vilket skulle kunna tillföra ett nytt värde. En sådan verksamhet kan ge en högre genomströmning av människor i området och tillgängliggöra utsikten som finns här för allmänheten. Om naturen nedanför höjderna bevaras bör också fler promenadstråk utvecklas och ingå i större sammanhängande stråk. Om ytan blir aktuell för bebyggelse bör det studeras hur kopplingar från bebyggelsen ut i naturen kan skapas.

I områdets södra del, i gränslandet mellan Sahlgrenska sjukhusområde och Änggårdens naturområde, finns inom programområdet ett litet område med höga naturvärden. Detta område är tydligt avgränsat från sjukhusets bebyggda delar med en kraftig höjdskillnad. De utpekade naturvärdena ingår i ett större sammanhang tillsammans med riksintresse för natur och friluftsliv i Änggårdens berg.

Även om befintlig grönstruktur till viss del försvinner till förmån för stadsbebyggelse kan de återstående grönyrtorna kompletteras och bindas samman genom gröna tillägg såsom platsbildningar med planteringar, ordnade parker och trädrader längs stråk och gator.

Odling

Koloniområdena Änggårdskolonin och Änggårdens Odlareförening är mycket värdefulla områden för staden. Lokalt utgör koloniområdena en lunga som tyst och grön miljö med stora sociala och hortikulturella



värden. Här uppstår möten mellan människor och stråken genom är populära för promenader och rekreation. Områdena utgör några av de tystaste platserna i den centrala staden och det är viktigt att ta hänsyn till detta när man förtätar nära gränzonerna. När man planerar för ny bebyggelse i nära anslutning till koloniområdena bör solförhållandena studeras noggrant eftersom solinfallet på odlingarna är avgörande för odlingens och områdets kvalitet. Parkeringen mellan de bägge koloniområdena bör studeras för annan användning då det idag är en otrygg plats. På platsen bör ny bebyggelse för förskola, studentbostäder eller liknande prövas. En annan möjlighet är att använda platsen till ytterligare kolonier och på så sätt binda ihop de två koloniområdena med varandra och skapa ett sammanhängande stråk. Det bör studeras hur stråket kan kopplas samman med gångvägar till Guldhedsdalen söder om Guldhedsgatan.

Tongivande platser

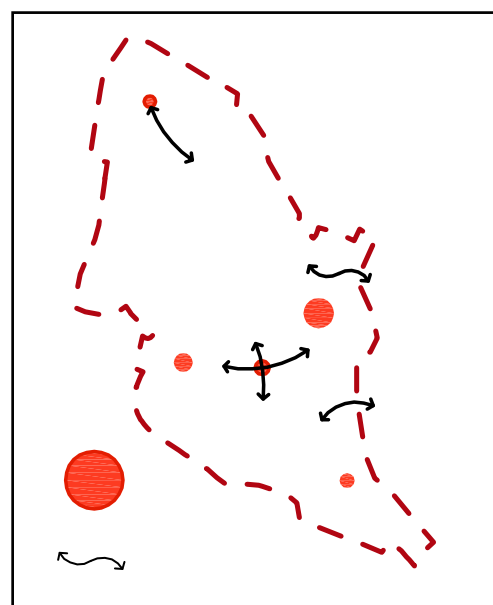
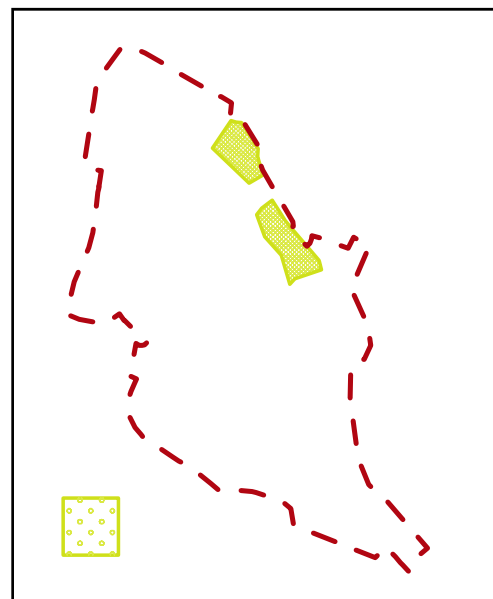
Ett flertal platser har pekats ut som tongivande inom programområdet. Detta innebär platser som är av särskild vikt för området och behöver förtydligas och förstärkas. Bland dessa tongivande platser utpekas entréerna till Sahlgrenska sjukhuset, både i norr och söder. Dessa kan förstärkas för att göra området mer tillgängligt och öppet för övriga staden på ett tydligare sätt. En sådan plats är även hållplatsen Sahlgrenska huvudentré som både är entré till sjukhusområdet samt en knutpunkt för kollektivtrafiken. Kopplingen från hållplatsen till Medicinareberget är idag nästan obefintlig och hur den kan utvecklas bör studeras i kommande planarbete. I anslutning till parkeringsplatsen vid Guldhedsgatan/Medicinaregatan finns stora möjligheter att skapa en mötesplats för många människor som rör sig i området och en ny entré upp till berget. Platsen kan utformas som ett entrétorg med kringliggande verksamheter och service i kollektivtrafiknära läge.

I norr, där berget möter staden, kan en intressant plats skapas som synliggör Konstpedemin för övriga staden samt fungerar som ett avstamp till en fortsatt vandring upp till Medicinareberget.

Kopplingar

Generellt behöver området fler tydliga kopplingar med staden och kopplingar genom området från omgivande områden. Det är viktigt att enkelt kunna ta sig mellan olika områden i staden, bland annat för att bidra till ett levande stadsliv, öka tryggheten och folkhälsan och för att locka människor att vilja lämna bilen hemma för att istället välja att promenera och cykla.

Genomfartstrafiken bör i framtiden minska eller försvinna helt från Per Dubbsgatan. Detta skulle öppna för en helt annan miljö längs med gatan och skapa möjligheter för att bygga samman sjukhusområdet och Medicinareberget på ett bra sätt. I ett sådant arbete krävs noggranna studier för att inte gång- och cykelstråket längs med Per Dubbsgatan ska påverkas negativt.



Två alternativ: spara stora delar av naturen eller bebygga?

Naturvärdena bör tillgängliggöras på ett bättre sätt än idag för att skapa genomgående promenadstråk och utsiktsplatser. En förlängning av Arvid Wallgrens backe kan ge attraktiva byggrätter i centralt läge.

Framträdande landmärke när man åker in i staden. Publikdragande verksamhet på toppen i samspel med naturen?

Skapa en bättre kontakt mellan Hälsovetarbacken/Arvid Wallgrens Backe och Medicinareberget. Hur det görs, med t ex väg eller byggnad, får studeras i senare skede.

Potential för annan användning och bebyggelse som skapar värden till platsen och en eventuell framtida boulevard längs Dag Hammar skjöldsleden. Eventuell framtida tunnelmynning ska anpassas till eventuell framtida bebyggelse.

Förtätning inom befintlig bebyggelse med hänsyn till kulturvärden. Skapa/spara gröna lungor.

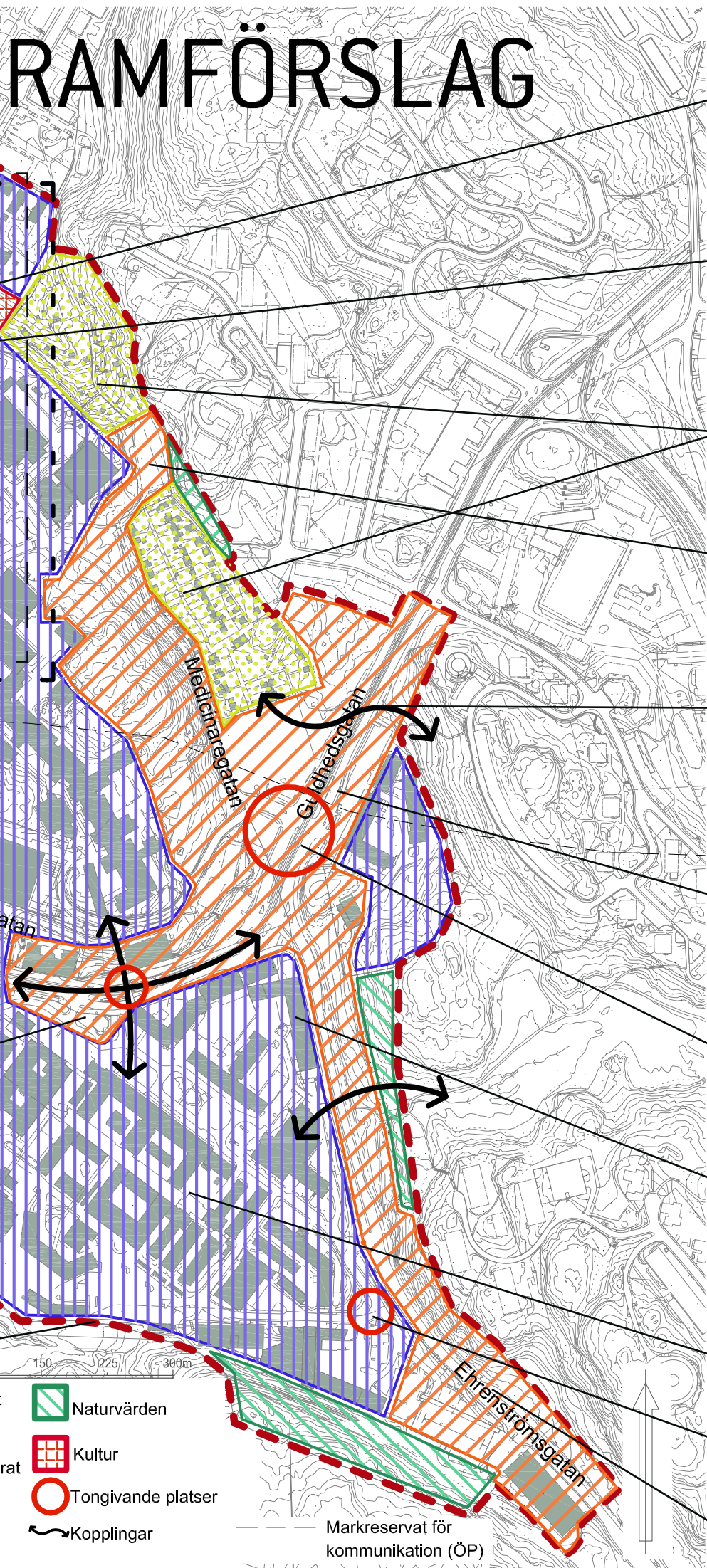
Entréplats Norra Porten förstärks.

Koppling etableras mellan berg och dal och barriären Per Dubbsgatan överbryggs. Hur genomfartstrafiken kan ledas bort studeras vidare. Försvinner den, ökar de upplevelsemässiga och sociala värdena genom en mer trivsamt och gång- och cykelvänlig miljö.

Förstärka värdet av närheten till Botaniska Trädgården genom att skapa en tydlig entrépunkt.

-  Befintlig bebyggelse, möjlighet till kompletteringsbebyggelse
-  Utbyggnadsområde, vidare avvägningar görs i mer detaljerat skede
-  Odling, upplevelsemässigt och socialt värde

RAMFÖRSLAG



Stora kulturvärden. Ny bebyggelse i närheten behöver omsorgsfullt studeras för att värden ej ska skadas.

Bebyggelse för att skapa en koppling mellan Medicinareberget och övriga staden. Verksamheterna på Medicinareberget kommer närmare övriga staden. Bostäder bör studeras. Utformas med hänsyn till kulturvärden, naturvärden och terräng.

Odling och koloniområden utgör stora gröna, sociala, hortokulturella värden för staden.

Otrygg och dåligt utnyttjad mark på parkeringen. Ny bebyggelse eller mer grönt? Platsen får ett värde genom att tryggheten ökar och stråket genom kolonierna fullföljs.

Koppling över Guldhedsgatan mellan Guldhedsdalen och koloniområdet skapar ett sammanhängande promenadstråk.

Bebyggelse längs gatorna skapar stadsupplevelse och staden länkas samman. Otrygg och lågt utnyttjad plats bebyggs och/eller används för att förbättra trafikstrukturer. Behåll gröna och upplevelsemässiga värden i form av visuell kontakt med kolonierna.

Ny entré till Medicinareberget skapar mötesplats i området

Vid omvandling av verksamheter bör bottenvåningarna bli mer öppna mot gatan för att ge mer trygghet, liv och rörelse i området. Studera möjligheter till kopplingar genom byggnader.

Förtätning inom befintlig bebyggelse med hänsyn till kulturvärden och mötet med Botaniska Trädgården. Skapa gröna lungor i samspel med sammanhängande grönsstruktur.

Entréplats Södra Porten förstärks.

Gatan kantas med blandad stadsbebyggelse som ger sociala värden till gatan och skapar trygghet.

KONSEKVENSBESKRIVNING

HÄLSA OCH SÄKERHET

Luft

Det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna överskrids på Per Dubbsgatan om trafiken ökar och hastigheterna blir högre. Det är programmets ambition att ökade flöden som en exploatering av området innebär tas upp genom utökad kollektivtrafik och förbättrade gång- och cykelvägar.

Buller

Inom området finns höga värden av trafikbuller. Området är även påverkat av helikopterbuller. Eventuella framtida bostäder längs med huvudgatorna behöver utformas med en tyst sida för sovrum och uteplatser för att på så sätt säkra kvaliteten på boendemiljön.

Vid en förtätning på Medicinareberget och en eventuell nyexploatering på parkeringsplatsen vid Medicinareberget, finns en risk att koloniområdenas ljudmiljö påverkas negativt. Men området kan även påverkas positivt. Om parkeringen bebyggs kan nya byggnader verka bulleravskärmande mot trafikbullret på Guldhedsgatan.

NATURMILJÖ

Det mest sammanhängande naturområdet inom programområdet finns på Medicinarebergets norra del. Programmet har bedömt att en bebyggelse i detta område skapar en, ur många aspekter, värdefull koppling mellan Medicinareberget, Sahlgrenska till Linné och övriga staden. Programmet föreslår ny bebyggelse i två olika scenarier. I det ena scenariot föreslås att en större del av den nordvästra eklutningen ner mot Linnéplatsen bevaras utan avbrott. I det andra scenariot föreslås en vägförbindelse från Hälsovetarbacken kantad med bebyggelse. I detta alternativ delas naturområdet upp i mindre delområden.

Båda scenarierna minskar påtagligt den totala arealen lövskog i området. Minskningen kan bli kritisk för vissa arter. Den omfattande exploateringen av fritt utvecklad ädellövskog ses som negativ. Även vedlevande arter får försämrade levnadsmöjligheter i området. I det första scenariot är det fortfarande möjligt att dels vidmakthålla en värdefull helhet på nordvästra Medicinareberget och dels att genom mindre åtgärder skapa konnektivitet mellan återstående gröna områden.

Den mindre hackspetten är rödlistad och det finns ett flertal delområden inom programområdet som är utpekade som värdefulla för denna art. Programförslaget föreslår ny bebyggelse på några av dessa utpekade ytor. Detta innebär att dessa miljöer påverkas och kan i vissa delar försvinna och leda till svårare för hackspetten att hitta föda och färre häckningsmöjligheter. Ianspråktagandet av dessa delområden bör ses i ett större sammanhang där programmet för Slottsskogen och Änggårdens bergens naturreservat garanterar att större sammanhängande områden som är värdefulla för den mindre hackspetten finns kvar. I detta större sammanhang är de ytor som programförslaget tar i anspråk marginella. Minskningen av värdefulla områden inom programområdet bör kompletteras med skadeförebyggande åtgärder. Kompensationsåtgärder får studeras i kommande planarbeten.



Det värde en stadsbebyggelse längs Ehrenströmsgatan skapar i form av trygghet och stadsliv bedöms som stort. I avvägningarna mellan naturvärden och stadsmiljövärden har större sammanhängande naturområden, som till exempel höjderna i Guldhedsdalen, prioriterats för bevarande. Mindre naturområden längs med de trafikerade gatorna har däremot bedömts som mer värdefulla för ny bebyggelse.

LANDSKAP

Alla befintliga landskapselement kommer inte kunna bevaras eller förstärkas. Programmet föreslår en kompletteringsbebyggelse inom programområdet. Vid en exploatering ska dessa värden beaktas och så långt möjligt tas till vara.

KULTURMILJÖ

Rapporten Kulturmiljöunderlag Sahlgrenska sjukhuset & Medicinareberget med mera utgör ett bra underlag för fortsatt planering när förtätning ska ske inom befintliga området eller när nya områden ska tas i anspråk för bebyggelse. Rapporten, tillsammans med Göteborgs bevarandeprogram, ger en övergripande bild av kulturvärdena inom programområdet. Vissa objekt är skyddade i detaljplan. Fördjupningar i specifika värden får göras i kommande plan- och bygglovsskeden för att påverkan på kulturvärdena ska bli så små som möjligt.

Om området mellan Konstepidemin och Linnéplatsen sammankopplas och tillgängliggörs på ett bättre sätt än idag kan det innebära att de kulturella värdena kring Konstepidemin blir mer åtkomliga och synliga för fler människor vilket får ses som en positiv påverkan på kulturvärdet.

GENOMFÖRANDE

Önskemålen och möjligheterna till utveckling och förändring av områdena inom och kring Medicinareberget och Sahlgrenska utreds vidare i fördjupade studier och i kommande detaljplanearbeten. I dessa arbeten är frågor kring genomförbarhet, ekonomi och finansiering viktiga.

För de större och mera övergripande förändringar som kan bli aktuella, t ex vägtunnlar och andra förändringar i de centrala trafikstråken, kommer en samfinansiering mellan flera olika parter att vara nödvändig.

Mera lokala anläggningar förutsätts finansieras av de fastighetsägare som har nytta av åtgärderna.

FORTSATT PLANARBETE

Efter att programsamrådet är avslutat samlas inkomna synpunkter in och besvaras i en programsamrådsredogörelse. Programhandlingen kan komma att justeras med hänsyn till vad som framkommit i samrådet innan Byggnadsnämnden beslutar om fortsatt arbete. Programmet, tillsammans med kontorets kommentarer i samrådsredogörelsen, ligger därefter till grund för de detaljplaner som ska upprättas inom området. En detaljplan är den juridiska handling som bestämmer markanvändningen i ett område. Stadsbyggnadskontorets ambition är att, som första detaljplan efter programmet, ta fram en så kallad skelettplan för området. En skelettplan innebär att man med normalt planförfarande behandlar alla allmänna intressen, det vill säga allmän platsmark (gata, park, torg och så vidare), miljöfrågor, sociala konsekvenser med mera. Skelettplanen lägger fast de övergripande strukturerna, som till exempel gatusystemet. Då alla allmänna intressen är avklarade i skelettplanen kan kvarteren i sin tur därefter planläggas med enkelt planförfarande för att kunna möta en snabb utveckling av sjukvård, forskning och utbildning.



Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadskontoret, Köpmangatan 20, Box 2554, 403 17 Göteborg Tel 031-368 00 00
E-post: sbk@stadsbyggnad.goteborg.se www.stadsbyggnad.goteborg.se